

Právnická
fakulta

**Lucia Madleňáková
& Kristýna Bednářová**

přečetly po nás: Kateřina Augustinová,
Patricia Mučka Pevala

RECEPTÁŘ PRO STREETLAWYERY

aneb jak připravit hodinu street law kvalitně a s láskou

Street law

ze života

pro život

**Protože život
dává smysl (právu)**

1. Street law	5
2. Plán hodiny	11
3. Téma hodiny	17
4. Metody	29
5. Reflexe	35
6. Tipy a triky	45
7. Závěrem	55

Obsah

Street law

Ideové základy (co je a proč to je)

Pokud se se street law setkáváte poprvé na právnické fakultě, pak pro vás nejspíše představuje předmět na vysoké škole. Tím také je. Jistě však **není předmětem jako každý jiný**. Jeho cílem je, abyste se něco naučili, nejlépe to, co pak ve své budoucí praxi využijete, učíte se to však způsobem, který není obvykle v jiných předmětech využíván, přitom je to způsob nejefektivnější. **Když totiž učíte někoho jiného, naučíte se toho nejvíce**. Jste totiž nuceni materií nejdříve bezpodmínečně pochopit. Nepochopíte-li ji, nemůže ji pak pochopit ani ten, koho ji učíte. Pochopení předpokládá, že neumíte pouze nějaký text nazpaměť, musíte být schopni reagovat na otázky posluchačů týkající se souvislosti a logických struktur vyučované materie. Je tedy vyžadováno, abyste věděli více, než budete aktuálně „povídat“, než bude vašim cílem posluchače naučit. Zároveň mohou také samotní posluchači poskytnout streetlawyerům nový a mnohdy také přínosný pohled na danou problematiku. Ve street law navíc klademe velký důraz na obsah vaší výuky vzhledem k její praktické uplatnitelnosti posluchači. Ve street law nemáte za cíl učit teorii, i když vy sami ji při výuce musíte chápat a znát. Naopak vašim cílem bude naučit posluchače takové znalosti a dovednosti, které jim umožní chovat se v konkrétní situaci kýženým způsobem. Měli by mít tedy ve výsledku jakési „situační“ znalosti a dovednosti. Tomu také odpovídá jednak obsah vyučovacích hodin, jednak forma, kterou učíme. Nejlépe ji vystihuje triáda

Zažít → Vyhodnotit → Chovat se/změnit chování

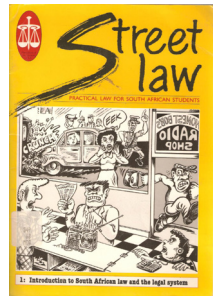
Typickým příkladem, který již roky používám, je zážitek, který v Olomouci musí mít minimálně 99 % občanů: v období stálého deště šlápnete na uvolněnou chodníkovou kostku, zespoda které na vás vystříkne špinavá voda. (Můj výškový rekord byla voda skoro u pasu.) Tento zážitek musíte nějak vyhodnotit: buď se vám líbí a takové dlaždice zcela cíleně vyhledáváte, nebo se vám líbit nebude a začnete zkoumat, co udělat proto, abyste příště mokří nebyli. Ono vyhodnocení může vypadat tak, že začnete chodit s hlavou skloněnou a očima sledujícíma dlaždice ve snaze najít tu, která vykazuje znaky uvolněnosti, které jste si dříve definovali (netvoří rovný povrch s ostatními, je podezřele mokrá, ulomená apod). Tedy se začnete chovat podle vyhodnoceného zážitku. Taky se tomu říká **učení se ze zkušenosti**. A na tom je postavena nejen vaše výuka vašich posluchačů, ale i naše výuka vás ve street law seminářích.

Street law však má svou druhou, neméně podstatnou stránku, která na první pohled nemusí být zjevná a vyplývá zejména z historických důvodů pro vznik street law. Je to stránka sociální. Street law jako takové vzniklo proto, že studenti práva měli pocit, že právo by neměli znát pouze studenti práv a absolventi právnických fakult, ale zejména adresáti práva, tedy občané a obyvatelé státu. A zejména pak ti, kteří se dostávají typicky do nechtěných situací tím, že právo neznají. Jinak řečeno, jejich hypotéza byla tato: **naučme právo děti na střední škole, aby věděli, co je po právu, a co je protiprávní, a oni se pak spíše budou chovat v souladu s právem, než opačně**. Tato myšlenka je velmi silná a je aplikovatelná nejen na žáky škol, kde se právu nevěnuje dostatek pozornosti, ale na členy jakékoliv sociální skupiny, které postihují nepříznivé následky neznalosti práva. Naučíme-li je tedy, jaká jejich práva jsou a jak se nechovat protiprávně, je pravděpodobné, že se jim bude lépe vybředávat z jejich nepříznivé sociální situace. Zlepšíme tak jejich postavení, a proto pomůžeme v důsledku i celé společnosti. Vždy je proto při tvorbě hodiny zásadní vědět, jakého posluchače budete vyučovat a co tento posluchač potřebuje z práva znát pro svůj život. Do jakých situací se dostává nebo může typicky dostávat, a co potřebuje vědět a umět, aby je efektivně a správně vyřešil. Nakonec vás, studenty právnické fakulty, opět začleňujeme do reálného života, kterému jste se přemírou právní teorie vzdálili. Ukazujeme vám, že právo není pouze tlachání nad názory odborníků v učebnicích a komentářích, ale je zejména živým nástrojem pro zdravé fungování společnosti a tedy života.

Proto **učíme ze života** – způsobem, jak život funguje – **pro život** – aby informace od nás lidé ve svém životě mohli skutečně využít.

Vývoj street law (ve světě a v České republice)

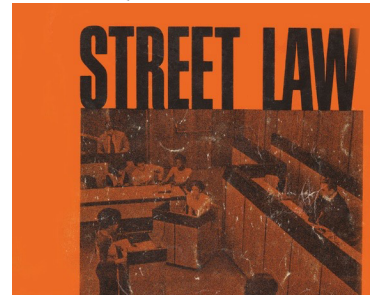
Ed O'Brien je bohužel již po smrti, k jeho počtě však vyšla učebnice street law v Jihoafrické republice.

1972 — vznik Street law na právnické fakultě Georgetownské univerzity ve Washingtonu, a to díky profesoru Jasonu Newmanovi a tehdejšímu studentovi práv Edwardu O'Brienovi a dalším jeho spolužákům. Studenti začali interaktivně vyučovat právo na dvou washingtonských středních školách. Středoškolští studenti si přednášky ihned oblíbili a začali své vyučující nazývat „Street law“.

1975 — vychází první Street law učebnice v USA.

1986 — Street law se rozšiřuje mimo území Spojených států, a to nejdříve do střední a východní Evropy a Jižní Afriky, kde sehraje důležitou roli při boji proti apartheidu a jeho důsledkům. Od té doby se Street law rozšířilo do 45 zemí světa v Africe, Americe, Asii a Evropě.

1997 — první pokusy o průnik výuky Street law do České republiky, české právnické fakulty jej však do svých programů nezařadily.

1998 — Street law se v České republice ujalo díky obecně prospěšné společnosti Partners Czech, která za pomoci amerických profesorů proškolila řadu učitelů a studentů.

2001 — vydání první české učebnice *Právo pro každý den* společností Partners Czech.

Učebnice programu „Právo pro každý den – Street Law“

**PRÁVO PRO
KAŽDÉHO**

www.partnersczech.cz

2009 — vznik Street law na právnické fakultě Univerzity Karlovy z iniciativy Michala Urbana.

www.streetlaw.eu

2011 — vznik Street law na právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci z iniciativy Lucie Madleňákové.

<http://lawforlife.upol.cz/klicove-aktivy-2/program-pravo-pro-kazy-den-street-law/>

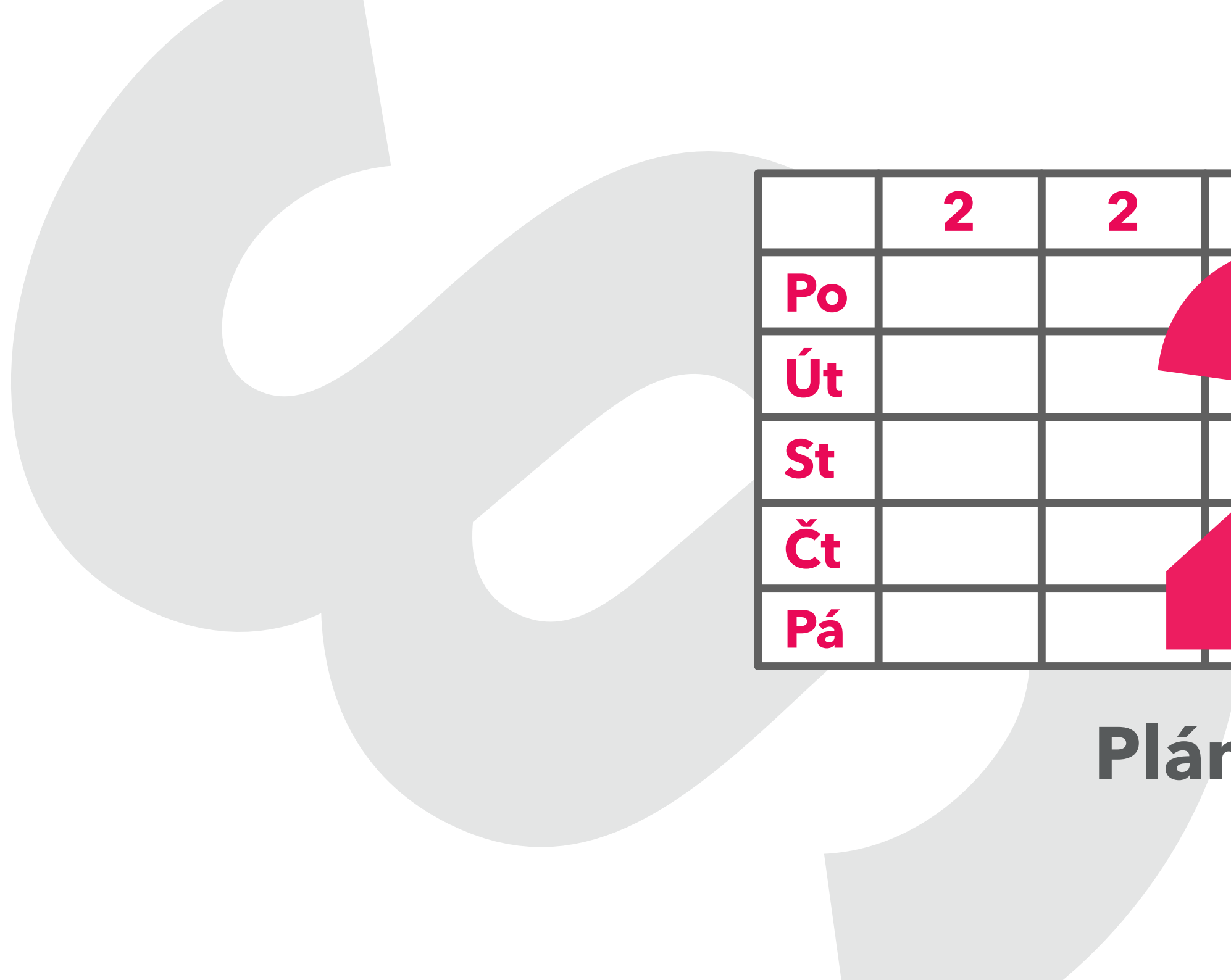
2012 — rozšíření výuky street law v Olomouci o Street law 2 – vyučování na středních školách.

2013 — vznik středoškolského moot courtu, soutěže středoškolských studentů vedených studenty PF UP v mootování, dnes známé jako Mezinárodní středoškolský moot court (MSMC) a rozšířené na všechny právnické fakulty v ČR a některé na Slovensku (www.streetlawmoot.cz).

www.streetlawmoot.cz/

	2	2	2	2	2	2
Po						
Út						
St						
Čt						
Pá						

Plán hodiny

Starter je název metody, která se používá pro rozprouštění aktivity v hodině, pro probuzení žáků a studentů k akci, pro uvození do problematiky

Pro to, abychom mohli s přípravou výuky vůbec začít, je nezbytné nejdříve vědět, co máme posluchače naučit, jaké metody při tom budeme využívat a jak budeme postupovat. A právě k tomuto rozvržení nám slouží plán hodiny.

Na workshopu povídání o plánu hodiny zahájím tím, čím obvykle začínáme tento blok na workshopu – receptem na rýži. Řeknete si, co má společné recept a rýže se street law. Plán hodiny je takovým receptem na kvalitní hodinu. Plán hodiny totiž neslouží pouze a jedině vám, kteří jej vytváříte, ale má a může sloužit jako součást databáze plánů hodin dalším streetlawyerům k inspiraci, učitelům, kteří vás o plán požádají k samotné výuce apod. Měl by tak obsahovat vše tak, aby podle něj byl schopen kdokoliv jiný „uvařit“ svou hodinu. Jako správný recept.

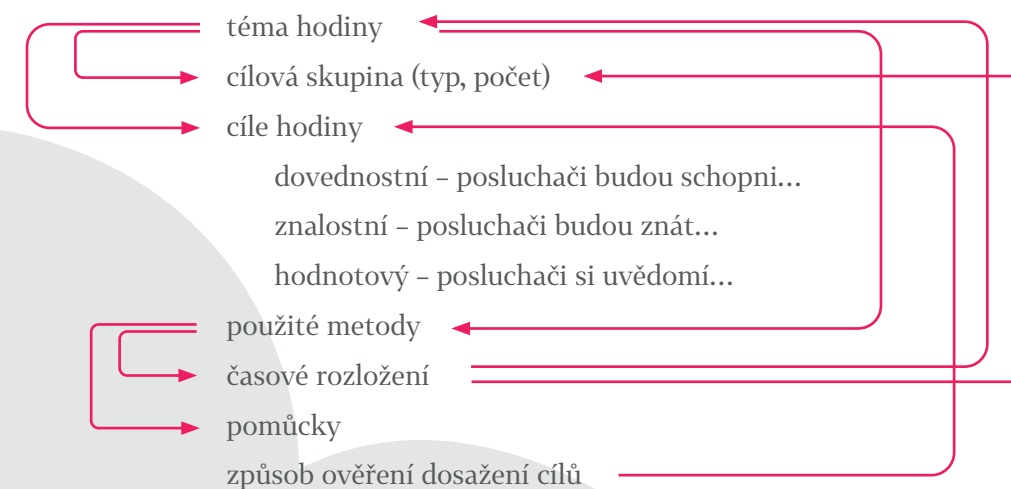
A proč právě rýže? Jednak proto, že ji jako úvodní starter používá Bruce Lasky, jeden z několika málo street law guru, který dělá street law ve Vietnamu, Laosu či Malajsii, když vede svůj proslavený workshopový blok o plánu hodiny. Rýži si patrně vybral proto, jelikož je to jídlo, které je typické pro země, kde působí a snad každý z nás ji umí uvařit (nebo si to alespoň myslíme), nicméně předat informaci o tom, jak se toto jídlo vaří tomu, kdo jej vařit neumí, již tak jednoduché není. Mnohé o tom ví Florentýna, food bloggerka, která svoji cestu internetovým a knižním světem postavila právě na tom, že svoje recepty píše pro totální začátečníky, kteří mnohdy neví ani, jaký je rozdíl mezi cibulí syrovou a zesklovatělou. A také proto, že první její recept, který jsem kdy použila, byl právě recept na rýži (když jsem se z bytu s elektrickým vařičem přestěhovala do bytu s plynovým sporákem). Recepty od Florentýny obsahují všechny podstatné informace, které všechny jiné recepty postrádají – všechny ty informace mezi řádky, které dávají postupu ty stěžejní kontury pro začátečníky. A jelikož vy jste začátečníci ve výuce (a všichni vaši budoucí kolegové budou těmito začátečníky také), **potřebujete do svých plánů hodin obsáhnout všechno to, co byste mohli považovat za nadbytečné, ale právě kvůli čemu to celé dává smysl.**

Když si recept nastudujete, jistě odhalíte, nad čím vším se musíte při sepisování (jakéhokoliv) postupu, tedy i plánu hodiny zamyslet: nad zdroji (obchod), nad formou (hrnec), nad obsahem (druh rýže), nad účelem (k čemu rýže – rizoto či sushi?), musíte vzít do úvahy čas, poměr komponentů, počet strávníků..., jistě byste našli další věci. Nad tím samým se musíte zamyslet, když skládáte plán hodiny: kde učím, koho učím, kolik jich je, proč učím, kolik na to mám času, jak to udělat tak, aby se nenudili atd. atd. Naštěstí se ve „street law teorii“ ustálil hodně používaný **vzor**, který dáváme k dispozici a který když budete následovat, neměli byste na nic zapomenout. Teď si ale vysvětlíme, PROČ plán obsahuje to, co obsahuje a zejména JAK to celé dává smysl.

Vzor tu:

QR CODE

Plán hodiny obsahuje tyto složky:

Ze všeho nejdříve je třeba začít stanovením **TÉMATU HODINY**. To bývá často již zadáno ze strany školy, případně jiné instituce, na které výuka probíhá. Stanovuje se tedy dle toho, co je třeba v rámci standardní výuky probrat, případně dle toho, co je momentálně pro posluchače nejpřínosnější. V podstatě se jedná o rámec, který určuje, co bude v hodině probíráno a o čem bude řeč. Díky tématu si stanovujeme také cíle dané hodiny. Tomu, jak téma hodiny správně pojmut nebo jak jej spojit s nějakou zajímavou aktivitou, se budeme blíže věnovat ve třetí kapitole.

Důležitým prvkem plánu hodiny je rovněž **CÍLOVÁ SKUPINA**. Rozhodně se vám bude mnohem lépe na hodinu připravovat, pokud budete vědět, kdo budou vaši posluchači, do jaké věkové skupiny patří, případně zda se jedná o žáky na základní škole nebo klienti charitativního spolku. Tím, že se zamyslíte, kdo vás vlastně ve třídě čeká, vám pomůže přizpůsobit průběh hodiny na míru pro posluchače a poskytne vám tak vodítko, jak celé téma včetně použitých metod pojmut. Vymezení cílové skupiny je ale velice blízce spojeno s třetím bodem plánu hodiny – samotnými cíli, proto toto téma budeme blíže rozebírat v rámci následující podkapitoly.

Nejdůležitější pro úspěšnou hodinu je, aby **celý plán dával smysl** jako celek. Předpokládám, že ve svém životě rádi děláte věci, které dávají smysl a pokud vám smysl nějaké činnosti uniká, nedokážete se s ní zcela ztotožnit. Smysl plánu hodiny dávají zejména **CÍLE**.

Cíl je výsledek, kterého chcete hodinou dosáhnout. Je to to, co by si posluchači z hodiny měli odnést. Promyslet cíl tak, aby se setkal s očekáváním posluchačů, bývá nejnáročnější částí celého přemýšlení o výukové jednotce. (Někdy vás cíl naopak napadne velmi rychle, více času vám může zabrat vymýšlení metod výuky či něco jiného.) Posluchači by si z výuky vždy měli odnést:

- **nějaké znalosti**
- **nějaké dovednosti**
- **uvědomit si nějaké hodnoty**

Tip: předem si zjistěte co nejvíce informací o vyučované skupině a prostoru, kde bude vyučováno. Pomůže vám to připravit úspěšnou hodinu.

Znalosti, které si posluchači z výuky odnesou, jsou asi to, co si dokážete v souvislosti s výukou představit nejlépe. A pokud jste úspěšnými studenty, budete mít pravděpodobně dojem, že znalosti jsou to nejdůležitější ve vaší výuce a že množství znalostí (nebo informací), které si posluchači odnesou, musí být značné. Tento závěr není překvapivý, jelikož ve výuce, kterou zažíváte na právnické fakultě je na množství znalostí kladen velký důraz. Sami sebe se však zeptejte: 1) kolik informací, které vám vyučující řekl na semináři, si po semináři pamatujete? Kolik z těchto informací si pamatujete za týden? 2) proč se na zkoušku učíte? Nemělo by to být tak, že si již všechny informace ze semináře pamatujete a učít se nemusíte? 3) když vám vyučující u zkoušky řekne „toto jsme si říkali na semináři“, skutečně si to pamatujete pouze proto, že to někdo řekl?

Lidská paměť je selektivní a omezená. Zkuste si vzpomenout na 3 události ze střední školy. Čeho se týkaly? Proč si je pamatujete? Mohu předpokládat, že to byly události spojené s nějakou zásadní emocí (pozitivní či negativní), jinak řečeno s nějakým zážitkem. Tím se vracíme k zážitkovému učení, které je velmi efektivní. To, co zažijete, si zapamatujete mnohem lépe, než to, co někdo někde řekne (pokud to zrovna není informace o osobě či věci, která vás velmi zajímá).

Pro znalosti ve street law tedy platí, že jich učíme minimum, **učíme jenom skutečně důležité informace**, informace prakticky využitelné a vždy je spojujeme s konkrétním zážitkem, s konkrétním příkladem. Nejlépe příkladem, který naši posluchači již zažili, či obvykle zažívají. Případně s těmi, které si dokážou ve svém věku nejlépe představit. (Vždyť i vy sami nejlépe si právo pamatujete na příkladech.) Nemá proto význam učit jedenáctileté děti pravidla silničního provozu na příkladu řízení pod vlivem alkoholu – oni sami ještě dlouho řídit nebudou a alkohol zatím pro ně není lehce dostupný. Mnohem bližší je jim příklad jízdy na kole, kolečkových bruslích, elektrické koloběžce či waveboardu s otázkou, kde na těchto prostředcích jezdit mohou (chodník, vozovka či cyklostezka) a zda jsou tehdy považováni za chodce nebo vozidla.

Dovednosti pak míří na praktickou využitelnost informací. Dovednosti znamenají něco umět, nebo něčeho být schopen. Tím není myšleno být schopen vyjmenovat důvody pro dovolání. Je tím myšlena akce. To, že znám, jak se mám v dané situaci zachovat ještě neznamená, že jsem schopen se takto zachovat. Dovednosti lze učit nácvikem, tím, že posluchači si něco ve výuce sami vyzkouší. Nemusíte učit pouze právní dovednosti, ale s právem, jako jakýmkoliv jiným humanitním oborem, jsou spojeny dovednosti chovat se či jednat nějakým způsobem v sociální interakci. Tedy například dovednost týmové spolupráce, komunikace, rozhodování se, argumentace jsou dovednosti zcela zásadní pro náš budoucí život ve společnosti.

Každá výuková jednotka (hodina) by měla seznamovat s nějakými znalostmi, být platformou pro vyzkoušení si určitých dovedností a uvědomění si určitých **hodnot**.

A právě hodnoty jsou posledním a neméně důležitým pilířem plánu hodiny. Hodnoty totiž vyjadřují to nejpodstatnější z celé hodiny a nutí nás zamyslet se nad tím, co je pro žáky skutečně důležité a co by si posluchači měli z naší výuky odnést. Při tvorbě plánu hodiny se tak musíme sami sebe ptát: Co by posluchačům měla naše hodina dát? Po hodině věnované základním lidským právům a svobodám by si žáci měli například **uvědomit**, že každý z nás je nositelem lidských práv a že svoboda jednoho končí právě tam, kde začíná svoboda jiného. U hodiny věnované volbám pak bude hodnotou uvědomění si, jak důležité je se voleb účastnit a nespolehat se na rozhodnutí jiných.

Hodnotou, kterou si posluchači uvědomí, může být rovněž smysl právní úpravy (proč je právo takové, jaké je), ochrana jakého lidského práva se do právní úpravy promítá apod. Uvědomit si hodnoty je podstatné i pro vás. V běžné výuce

se mnohdy na hodnoty neklade takový důraz, přitom jsou zcela zásadní pro pochopení významu právní regulace, důvodu, proč jsou pravidla právě taková a co se jimi chrání. V praxi pak dokážete lépe odhalit, zda cesta, která je v klientově případě možná, bude i souladná s motivy jeho jednání, s tím, proč daný problém chce řešit a jaký výsledek řešení očekává.

Jak bylo již uvedeno výše, cíle musí být navázané na **CÍLOVOU SKUPINU**, tedy posluchače. Jak jste se mohli dozvědět v první kapitole, cílovou skupinou může být prakticky kdokoliv a v jakémkoliv počtu. Styl výuky, který si osvojíte ve street law můžete aplikovat v jakémkoliv případě na kohokoliv v budoucnu – od dětí v mateřské školce po seniory, obchodní klienty vaší advokátní kanceláře, po úředníky územních samosprávných celků, pubertáky na výletě či rodiče předškoláků s jejich dětmi na Noci práva. Vždy ale musíte výukovou jednotku přizpůsobit těmto posluchačům: jejich očekáváním, jejich předvedění (zejména s ohledem na konkrétní situace, se kterými se již mohli setkat, jak jsme o tom psali u cílů hodiny), jejich počtu, tomu, zda se mezi sebou znají, či nikoliv. **Jaké maximum můžete o posluchačích předem zjistit, to zjistěte.** Abyste nemuseli až na místě testovat, zda jim vaše hodina tzv. sedne, či ne. Podle všech těchto kritérií se pak odvíjí počet pomůcek, které vezmete s sebou, typ místnosti, který k výuce potřebujete (velikost, technické vybavení apod.), typ výukových metod, jejich počet a délka. Věřím, že všichni učitelé chtějí mít nadšené a spokojené posluchače a všichni posluchači chtějí mít učitele, které zajímají.

K tomu, abychom dosáhli našich vytýčených cílů a obohatili naše posluchače novými znalostmi, dovednostmi a hodnotami, je třeba použít vhodné metody, které při samotné hodině použijeme. Avšak přemýšlet nad metodami bez přemýšlení nad cíli jednoduše nedává smysl. Stejně tak přemýšlet nad čímkoliv v souvislosti s hodinou bez uvědomění si cílů nedává smysl.

METODY jsou zcela stěžejní složkou plánu hodiny, prostřednictvím které můžeme dosáhnout našich stanovených cílů v rámci výuky. Množství a pestrost rozličných metod nám umožňuje lépe přizpůsobit hodiny jednotlivým cílovým skupinám tak, aby pro ně hodina byla co nejpřínosnější. Jelikož metody jsou takto podstatným prvkem, budeme se jim věnovat samostatně ve čtvrté kapitole.

ČASOVÉ ROZLOŽENÍ se týká jednak časové dotace pro výuku, tedy kolik máte času na výuku celkem, zda učíte v jednom bloku, nebo si tento blok můžete rozdělit přestávkami, či zda učíte jedno téma v několika dnech. Druhé pojetí časového rozložení je chápáno v návaznosti na metody. Tedy jak dlouho bude prováděna ta která metoda v rámci jednoho výukového bloku. Celkovou časovou dotaci si zjistěte předtím, než se dáte do vytváření plánu. Pokud nevíte, jaký máte čas celkem na výuku jednoho tématu, těžko se vám bude přemýšlet nad efektivním využitím tohoto času. Co se týče časového trvání jednotlivých metod, údaj uváděný u jednotlivých metod je variabilní, na to myslete. Závisí na tom, jak rychle mluvíte, jak rychle budou posluchači při přesunech při práci ve skupinách, jak rychle budou reagovat na vaše dotazy a zda na ně reagovat budou, nebo to z nich budete muset tzv. tahat jako z chlupaté deky. Někteří posluchači mají mnoho dotazů a dostanete se tak k jiným záležitostem, než jste původně chtěli, vrátit se opět k tématu pak bude stát také nějaký čas. Čas vám může odebrat i snaha nastartovat techniku, pokud dojde k nějakému problému (video z YouTube se bude pomalu načítat, reproduktory nebude slyšet a budete shánět ovladač). Čas se vám může zkrátit také o informace, které na začátku hodiny chce sdělit žákům učitel. Časový plán, který v jedné třídě vyšel úplně na vteřiny, v jiné třídě nemusí vůbec fungovat. Buďte na to připraveni:

Zajímavý pohled na to, co je pro budoucí život potřebné a co obvykle škola neučí, má Pavel Kysilka. Jeho názory si můžete poslechnout na DVTV, nebo se s nimi seznámit zde: <https://www.6dacademy.com/o-nas>. Vygooglíte o něm mnohem více. Další zajímavou platformou, která reaguje na stav českého školství je Chytré Česko: <https://chytrecesko.org/>. Asi jste zaznamenali, že street law je tedy také nástrojem, jak zlepšovat současný stav vzdělávání.

Za zmínku stojí také rozhovor s Johnem Gealfowem, který zde hovoří mimo jiné o právním povědomí společnosti. Podcast je dostupný online na odkaze: <https://pravo21.cz/podcasty21/podcasty21-s-johnem-a-azem-gealfowem-nema-me-pr-ed-stavu-o-pra-vni-m-ve-domi-obyvatel-chci-to-zme-nit>

Tip: předem si zjistěte co nejvíce informací o vyučované skupině a prostoru, kde bude vyučováno. Pomůže vám to připravit úspěšnou hodinu.

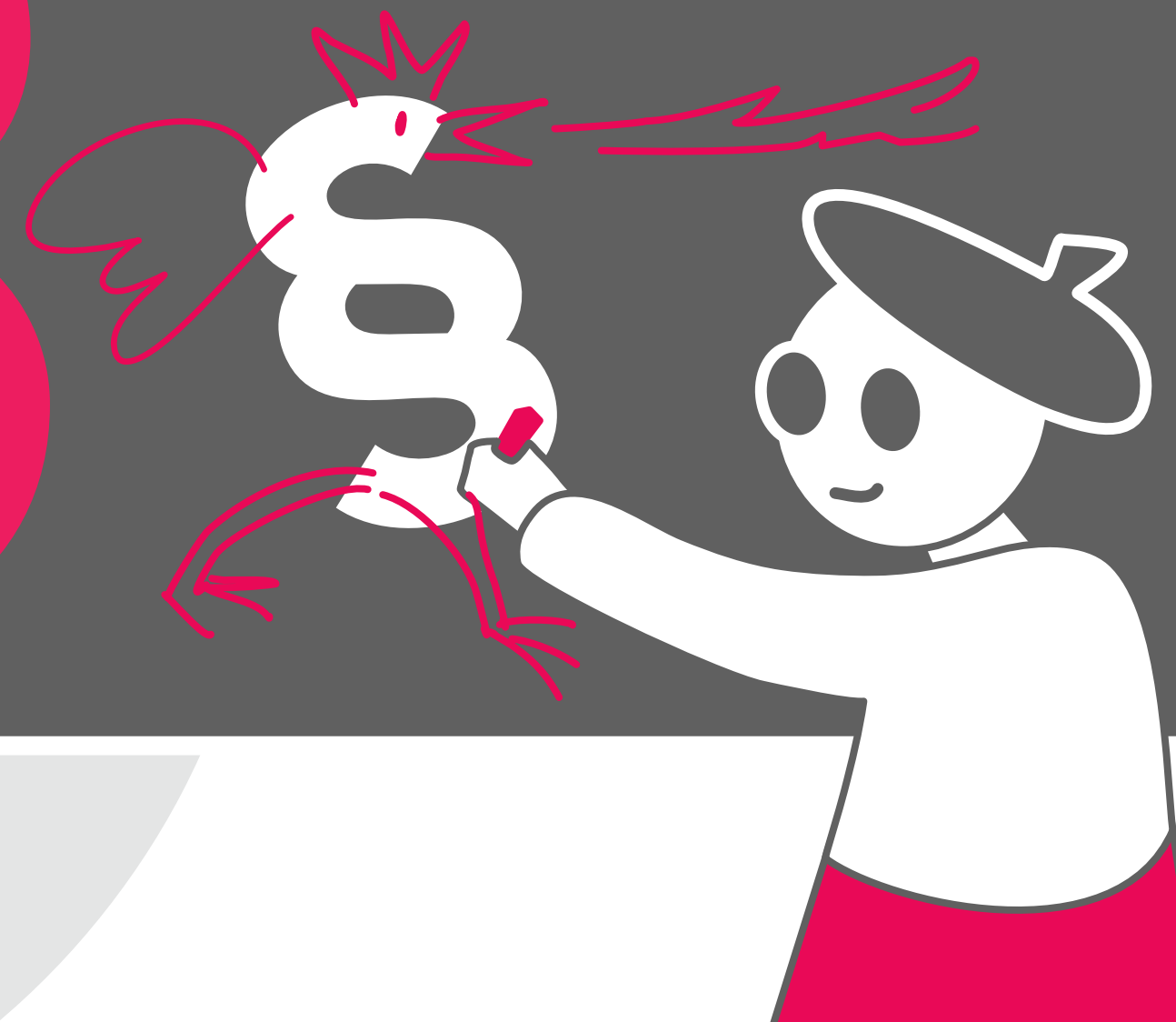
- 1) psychicky – že se to může stát,
- 2) jednotlivé aktivity v plánu mějte vždy rozděleny podle priority na ty, které stihnout musíte a na ty, které nutně k naplnění cíle stihnout nemusíte (říkáme jim také aktivity záložné),
- 3) sledujte průběžně čas a svůj plán – podle toho můžete některé aktivity natáhnout, zeptat se o několik otázek více, prodloužit diskusi, či ji naopak zkrátit, diskusi ukončit, nastavit odpovídající časový limit pro práci atd,
- 4) pokud pracujete ve dvojici, sledujte se navzájem. Zapovídaný kolega může přestat úplně čas vnímat, proto je dobré, aby alespoň jeden z vás byl hlídací pes času,
- 5) pracujte tak, abyste vždy stihli alespoň krátce odučené zopakovat a rozloučit se. K tomu hodně pomáhá, pokud ve škole nezvoní. Jinak vás přes zvonění nikdo nebude poslouchat.

ZPŮSOB OVĚŘENÍ CÍLŮ se může jevit jako podružná část plánu, ta je na druhou stranu zcela stěžejní a v převážné většině seminární výuky na fakultě zcela chybí. Pod způsobem ověření si nepředstavujte pouze test nebo zkoušku. Je to jakákoliv zpětná vazba, podle které poznáte, že **posluchači si odnáší ty informace, které si odnést měli, vyzkoušeli si to, co si vyzkoušet měli.** Že se to stalo, můžete prostřednictvím soutěže, křížovky, otázkami a odpověďmi, vypsáním na papírek... Metod k ověření je tolik, kolik metod k učení. Zamyslete-li se nad tím, tak každá metoda výuky, na které participují posluchači, může být využita k tomu, abyste se dozvěděli, co si posluchači z výuky odnáší. Na výukovou metodu se musíte pouze podívat jinýma očima.

Téma hodiny

3

Jak jsme již výše uvedli, téma hodiny většinou určuje zadavatel a velice úzce souvisí s tím, kdo má být posluchačem. Téma je vám buď zadáno velice podrobně, dokonce s podrobnými otázkami, na které se již máte zaměřit, anebo je zadáno relativně široce a je na vás, abyste se zamysleli nad tím, co mohou posluchači nejlépe ve svém praktickém životě využít. Je dobré se také zamyslet nad tím, proč od vás zadavatel vůbec výuku chce – jedná se o nějaké povinné vzdělávání osob, které o to možná ani nestojí? Nebo si posluchači za vaši výuku budou platit a dobrovolně se na ni přihlásí? Pokud je to výuka povinná, zamyslete se nad tím, k čemu by mohli posluchači informace od vás nejlépe využít. A pokud můžete od posluchačů zjistit jejich očekávání předem, není nic lepšího než to udělat.

My ve street law vyučujeme stále převážně na základních školách a na gymnáziích. Základní informace k tomu, co by se žáci na základní škole měli naučit, stanovuje Rámcový vzdělávací program (<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>) a gymnázia (<http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-gymnazia>) (RVP), který je pro základní školy závazný. V rámci něj si mohou školy stanovovat svoje vlastní Školské vzdělávací programy.

V RVP pro základní školy najdete tyto informace:

ČLOVĚK, STÁT A PRÁVO

Očekávané výstupy

žák:

- rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky
- rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR i jejich orgánů a institucí, uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu
- objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů
- vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech a uvede příklady, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat každodenní život občanů
- přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, rozumí povinností občana při zajišťování obrany státu
- objasní význam právní úpravy důležitých vztahů – vlastnictví, pracovní poměr, manželství
- provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy – osobní přeprava, koupě, oprava či pronájem věci
- dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují, a uvědomuje si rizika jejich porušování
- rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů
- rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady
- diskutuje o příčinách a důsledcích korupčního jednání

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák:

- uvede základní prvky fungování demokratické společnosti
- chápe státoprávní uspořádání České republiky, zákonodárných orgánů a institucí státní správy
- uvede symboly našeho státu a zná způsoby jejich užívání
- vyjmenuje základní práva a povinnosti občanů
- na příkladu vysvětlí, jak reklamovat výrobek nebo službu
- uvede příklady, jak se bránit v případě porušení práv spotřebitele
- uvědomuje si rizika porušování právních ustanovení a důsledky protiprávního jednání
- uvede základní informace o sociálních, právních a ekonomických otázkách rodinného života a rozlišuje postavení a role rodinných příslušníků
- vyřizuje své osobní záležitosti včetně běžné komunikace s úřady; požádá v případě potřeby vhodným způsobem o radu
- rozeznává nebezpečí ohrožení sociálně patologickými jevy
- v krizových situacích využívá služby pomáhajících organizací

Z průřezových témat se nás pak nejvíce týká:

VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA

Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Výchova demokratického občana má mezioborový a multikulturní charakter. V obecné rovině představuje syntézu hodnot, a to spravedlnosti, tolerance a odpovědnosti, v konkrétní rovině pak především rozvoj kritického myšlení, vědomí vlastních práv a povinností a porozumění demokratickému uspořádání společnosti a demokratickým způsobům řešení konfliktů a problémů.

Výchova demokratického občana má vybavit žáka základní úrovní občanské gramotnosti. Ta vyjadřuje způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech otevřené, demokratické a pluralitní společnosti. Její získání má žákovi umožnit konstruktivně řešit problémy se zachováním své lidské důstojnosti, respektem k druhým, ohledem na zájem celku, s vědomím svých práv a povinností, svobod a odpovědností, s uplatňováním zásad slušné komunikace a demokratických způsobů řešení.

Průřezové téma v základním vzdělávání využívá ke své realizaci nejen tematické okruhy, ale i zkušenosti a prožitky žáků, kdy celkové klima školy (vztahy mezi všemi subjekty vzdělávání založené na spolupráci, partnerství, dialogu a respektu) vytváří demokratickou atmosféru třídy, sloužící jako „laboratoř demokracie“. V ní jsou žáci více motivováni k uplatňování svých názorů v diskusích a k možnosti demokraticky se podílet na rozhodnutích celku, společenství, komunity. Zároveň si sami na sobě mohou nejen ověřit význam dodržování pravidel, eventuálně se v zájmu spravedlnosti podílet na vytváření pravidel nových, ale i to, jak je důležité se o udržování demokracie starat, protože překročení hranice k anarchii či naopak k despotismu je neustále přítomným nebezpečím. Tato zkušenost pak rozvíjí schopnost kritického myšlení.

Průřezové téma Výchova demokratického občana má blízkou vazbu především na vzdělávací oblast Člověk a společnost, v níž jsou tematizovány principy demokracie a demokratického rozhodování a řízení, lidská a občanská práva, ve kterých se klade důraz na participaci jednotlivců – občanů na společenském a politickém životě demokratické společnosti. Ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět se uplatňuje v tématech zaměřených na vztah k domovu a vlasti.

Realizace průřezového tématu Výchova demokratického občana bude v případě žáků s lehkým mentálním postižením zaměřena především na utváření:

- sebeúcty, sebedůvěry a samostatnosti;
- úcty k zákonu;
- úcty k hodnotám, jako je svoboda, spravedlnost, solidarita, odpovědnost, tolerance;
- aktivního postoje v obhajování a dodržování lidských práv a svobod;
- ohleduplnosti a ochoty pomáhat slabším;
- respektu ke kulturním, etnickým a jiným odlišnostem;
- empatie, schopnosti aktivního naslouchání a spravedlivého posuzování.

Výuka bude rozvíjet disciplinovanost a sebekritiku, schopnost zaujmout vlastní stanovisko v pluralitě názorů a do-

vednosti asertivního jednání i schopnosti kompromisu. Utváření znalostí a dovedností těchto žáků bude zohledňovat jejich individuální možnosti.

Průřezové téma má vazbu i na ostatní vzdělávací oblasti, zejména pak na ty, v nichž se tematizuje vztah k sobě samému i ostatním lidem, k okolnímu prostředí, k normám i hodnotám.

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- vede k aktivnímu postoji v obhajování a dodržování lidských práv a svobod
- vede k pochopení významu řádu, pravidel a zákonů pro fungování společnosti
- umožňuje participovat na rozhodnutích celku s vědomím vlastní odpovědnosti za tato rozhodnutí a s vědomím jejich důsledků
- rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti
- prohlubuje empatii, schopnost aktivního naslouchání a spravedlivého posuzování
- vede k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- vede k otevřenému, aktivnímu, zainteresovanému postoji v životě
- vychovává k úctě k zákonu
- rozvíjí disciplinovanost a sebekritiku
- učí sebeúctě a sebedůvěře, samostatnosti a angažovanosti
- přispívá k utváření hodnot, jako je spravedlnost, svoboda, solidarita, tolerance a odpovědnost
- rozvíjí a podporuje schopnost zaujetí vlastního stanoviska v pluralitě názorů
- motivuje k ohleduplnosti a ochotě pomáhat zejména slabším
- umožňuje posuzovat a hodnotit společenské jevy, procesy, události a problémy z různých úhlů pohledu (lokální, národní, evropská, globální dimenze)
- vede k respektování kulturních, etnických a jiných odlišností
- vede k asertivnímu jednání a ke schopnosti kompromisu

Tematické okruhy průřezového tématu

Tematické okruhy průřezového tématu jsou zaměřeny na utváření a rozvíjení demokratických vědomostí, dovedností a postojů potřebných pro aktivní účast žáků – budoucích dospělých občanů – v životě demokratické společnosti. Při jejich realizaci je užitečné vycházet z reálných životních situací a doporučené obsahy tematických okruhů co nejvíce vztahovat k životní zkušenosti žáků.

- Občanská společnost a škola – škola jako model otevřeného partnerství a demokratického společenství, demokratická atmosféra a demokratické vztahy ve škole; způsoby uplatňování demokratických principů a hodnot v každodenním životě školy (význam aktivního zapojení žáků do žákovské samosprávy – žákovských rad či parlamentů); formy participace žáků na životě místní komunity; spolupráce školy se správními orgány a institucemi v obci
- Občan, občanská společnost a stát – občan jako odpovědný člen společnosti (jeho práva a povinnosti, schopnost

je aktivně uplatňovat, přijímat odpovědnost za své postoje a činy, angažovat se a být zainteresovaný na zájmu celku); Listina základních práv a svobod, práva a povinnosti občana; úloha občana v demokratické společnosti; základní principy a hodnoty demokratického politického systému (právo, spravedlnost, diferenciacce, různorodost); principy soužití s minoritami (vztah k jinému, respekt k identitám, vzájemná komunikace a spolupráce, příčiny nedorozumění a zdroje konfliktů)

- Formy participace občanů v politickém životě – volební systémy a demokratické volby a politika (parlamentní, krajské a komunální volby); obec jako základní jednotka samosprávy státu; společenské organizace a hnutí
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování – demokracie jako protiváha diktatury a anarchie; principy demokracie; základní kategorie fungování demokracie (spravedlnost, řád, norma, zákon, právo, morálka); význam ústavy jako základního zákona země; demokratické způsoby řešení konfliktů a problémů v osobním životě i ve společnosti.

V RVP pro gymnázia se výuky práva týká především tato část:

Člověk a společnost

Charakteristika vzdělávací oblasti

Vzdělávací oblast Člověk a společnost využívá společenskovední poznatky získané v základním vzdělávání, rozvíjí je a učí žáky zpracovávat je v širším myšlenkovém systému. Její součástí jsou i zcela nové obsahové prvky, jejichž pochopení je podmíněné rozvinutější myšlenkovou činností a praktickou zkušeností žáka gymnázia. Žáci se učí kriticky reflektovat společenskou skutečnost, posuzovat různé přístupy k řešení problémů každodenní praxe a aplikovat poznatky do současnosti. Rozvíjeny jsou důležité myšlenkové operace, praktické

dovednosti a vědomí vlastní identity žáka. Oblast přispívá k utváření historického vědomí, k uchování kontinuity tradičních hodnot naší civilizace a k občanskému vzdělávání mládeže. Posiluje respekt k základním principům demokracie a připravuje žáky na odpovědný občanský život v demokratické společnosti v souladu s principy udržitelného rozvoje. Podporuje vědomí neopakovatelnosti a jedinečnosti života, významu lidské důstojnosti a úcty k výtvarům lidského ducha minulých generací i současnosti.

Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- utváření realistického pohledu na skutečnost a k orientaci ve společenských jevech a procesech tvořících rámeček každodenního života;
- chápání současnosti v kontextu minulosti a budoucnosti, k vnímání společenské skutečnosti
- v minulosti jako souhrnu příkladů modelových společenských situací a vzorů lidského chování
- a jednání v nejrůznějších situacích;
- chápání vývoje společnosti jako proměny sociálních projevů života v čase, k posuzování společenských jevů v synchronních i chronologických souvislostech provázaných příčinnými, následnými, důsledkovými a jinými vazbami;
- rozvíjení prostorové představivosti o historických a soudobých jevech, k vnímání významu zeměpisných podmínek pro variabilitu a mnohotvárnost společenských jevů a procesů;
- vnímání sounáležitosti s evropskou kulturou;
- pochopení civilizačního přínosu různých kultur v závislosti na širších společenských podmínkách;
- uplatňování tolerantních postojů vůči minoritním skupinám ve společnosti, odhalování rasistických, xenofobních a extremistických názorů a postojů v mezilidském styku;
- zvládání základů společenskovední analýzy a historické kritiky, k rozlišování mezi reálnými a fiktivními ději, k chápání proměnlivosti interpretace jevů a idejí v závislosti na vývoji jedince a společnosti;
- rozvíjení pozitivního hodnotového systému opřeného o historickou i současnou zkušenost lidstva;
- vědomé reflexi vlastního jednání i jednání druhých lidí;
- upevňování pocitu odpovědnosti za sebe jako jednotlivce i jako člena určitého společenství, k rozvíjení zralých

- forem soužití s druhými lidmi a ochoty podílet se na veřejném životě své obce, regionu, státu;
- uplatňování partnerských přístupů při spolupráci;
 - osvojování demokratických principů v mezilidské komunikaci, k rozvíjení schopnosti diskutovat o veřejných záležitostech, rozpoznávat manipulativní strategie, zaujímat vlastní stanoviska a kritické postoje ke společenským a společenskovedním záležitostem, věcně (nepředpojatě) argumentovat, využívat historické argumentace na podporu pozitivních občanských postojů;
 - rozvíjení a kultivaci vědomí osobní, lokální, národní, evropské i globální identity.

Občanský a společenskovední základ Vzdělávací obsah

OBČAN VE STÁTĚ Očekávané výstupy

žák:

- rozlišuje a porovnává historické i současné typy států (forem vlády)
- vymezení, jakou funkci plní ve státě ústava a které oblasti života upravuje
- objasní, proč je státní moc v ČR rozdělena na tři nezávislé složky, rozlišuje a porovnává funkce a úkoly orgánů státní moci ČR
- vyloží podstatu demokracie, odliší ji od nedemokratických forem řízení sociálních skupin a státu,
- porovná postavení občana v demokratickém a totalitním státě
- objasní podstatu a význam politického pluralismu pro život ve státě, uvede příklady politického extremismu a objasní, v čem spočívá nebezpečí ideologií
- rozlišuje složky politického spektra, porovnává přístupy vybraných politických seskupení k řešení různých otázek a problémů každodenního života občanů
- uvede příklady, jak může občan ovlivňovat společenské dění v obci a ve státě a jakým způsobem může přispívat k řešení záležitostí týkajících se veřejného zájmu
- vyloží podstatu komunálních a parlamentních voleb, na příkladech ilustruje možné formy aktivní participace ob-

- čanů v životě obce či širších společenstevních
- obhajuje svá lidská práva, respektuje lidská práva druhých lidí a uvážlivě vystupuje
 - proti jejich porušování
 - uvede okruhy problémů, s nimiž se může občan obracet na jednotlivé státní instituce,
 - zvládá komunikaci ve styku s úřady
 - uvede příklady projevů korupce, analyzuje její příčiny a domýšlí její možné důsledky

Učivo

- **stát** – znaky a funkce, formy státu, právní stát; Ústava ČR – přehled základních ustanovení
- **demokracie** – principy a podoby; občanská práva a povinnosti, podstata občanské společnosti, její instituce; politické subjekty, politický život ve státě; volby, volební systémy; úřady
- **lidská práva** – zakotvení lidských práv v dokumentech; porušování a ochrana lidských práv, funkce ombudsmana
- **ideologie** – znaky a funkce, přehled vybraných ideologií

OBČAN A PRÁVO Očekávané výstupy

žák:

- objasní, v čem spočívá odlišnost mezi morálními a právními normami, odůvodní účel sankcí při porušení právní normy
- uvede, které státní orgány vydávají právní předpisy i jak a kde je uveřejňují
- rozlišuje fyzickou a právní osobu, uvede jejich příklady
- vymezení podmínky vzniku a zániku důležitých právních vztahů (vlastnictví, pracovní poměr, manželství) i práva a povinnosti účastníků těchto právních vztahů
- na příkladu ukáže možné důsledky neznalosti smlouvy, včetně jejich všeobecných podmínek

- rozeznává, jaké případy se řeší v občanském soudním řízení a jaké v trestním řízení
- rozlišuje trestný čin a přestupek, vymezí podmínky trestní postizitelnosti občanů a uvede příklady postihů trestné činnosti
- rozlišuje náplň činnosti základních orgánů právní ochrany, uvede příklady právních problémů, s nimiž se na ně mohou občané obracet
- ve svém jednání respektuje platné právní normy

Učivo

- **právo a spravedlnost** – smysl a účel práva, morálka a právo
- **právo v každodenním životě** – právní subjektivita, způsobilost k právním úkonům; právní řád ČR – jeho uspořádání; systém právních odvětví, druhy právních norem; smlouvy, jejich význam a obsah, všeobecné podmínky smluv
- **orgány právní ochrany** – funkce a úkoly, právnícké profese; účel a průběh občanského soudního řízení; orgány činné v trestním řízení, jejich úkoly; systém právního poradenství, činnost a úkoly občanských poraden

MEZINÁRODNÍ VZTAHY, GLOBÁLNÍ SVĚT

Očekávané výstupy

žák:

- objasní důvody evropské integrace, posoudí její význam pro vývoj Evropy
- rozlišuje funkce orgánů EU a uvede příklady jejich činnosti
- posoudí vliv začlenění státu do Evropské unie na každodenní život občanů, uvede příklady, jak mohou fyzické a právnické osoby v rámci EU uplatňovat svá práva
- uvede příklady činnosti některých významných mezinárodních organizací a vysvětlí, jaký vliv má jejich činnost na chod světového společenství, zhodnotí význam zapojení ČR
- uvede příklady institucí, na něž se může obrátit v případě problémů při pobytu v zahraničí
- posoudí projevy globalizace, uvede příklady globálních problémů současnosti, analyzuje jejich příčiny a domýšlí jejich možné důsledky

Učivo

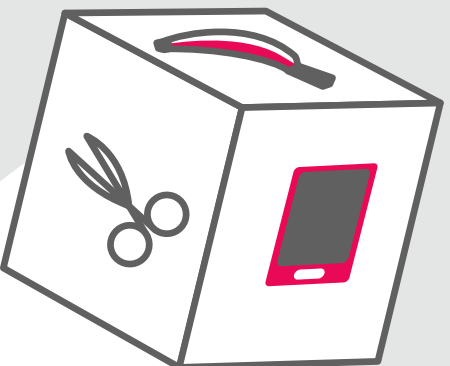
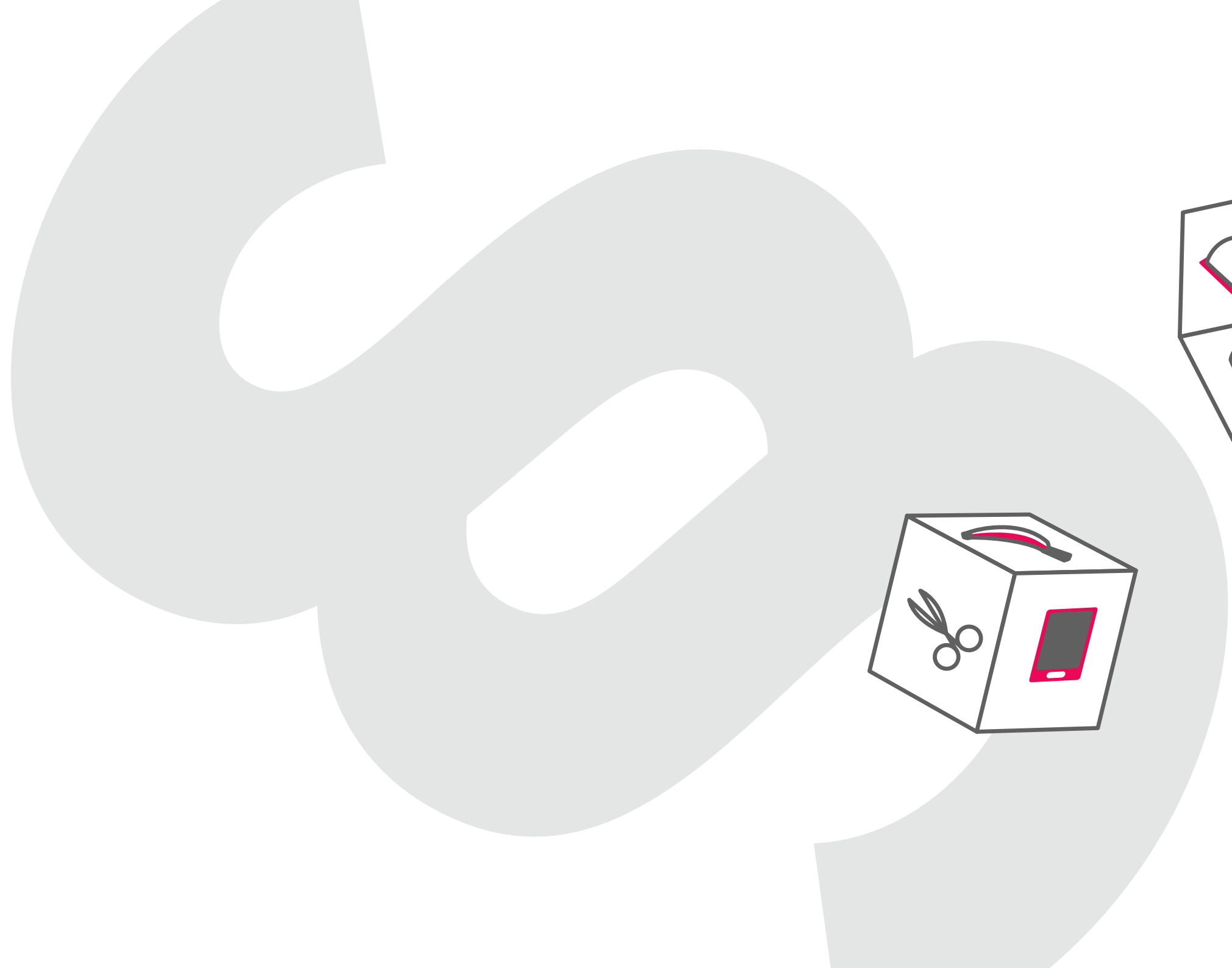
- **evropská integrace** – podstata a význam; Evropská unie – význam; proces integrace; orgány EU; jednotná evropská měna
- **mezinárodní spolupráce** – důvody, význam a výhody; významné mezinárodní organizace a společenství – RE, NATO, OSN, jejich účel a náplň činnosti
- **proces globalizace** – příčiny, projevy, důsledky; globální problémy

Při přípravě plánu a přemýšlení nad tím, co bude cílem vaší výuky tak nezapomeňte nahlédnout do RVP, který stanovuje základní mantinely pro výuku na školách. Od učitelů můžete z ŠVP jejich škol dostat podrobnější témata, nicméně tato musí respektovat cíle RVP. Netápejte proto, výňatky z RVP jsme vám sem natiskli proto, abyste tápat nemuseli.

Téma se nebojte stanovit si dostatečně úzce, pak se vám budou lépe určovat také cíle výuky. Když budete uvažovat nad konkrétnějším vymezením tématu, vždy se zamyslete nad tím:

- co by vás samotné o daném tématu zajímalo vědět,
- co mohou vaši posluchači z daného tématu využít pro svůj život,
- s jakými situacemi se mohou v rámci daného tématu setkávat běžně,
- jak o daném tématu informují média? Jsou takové informace dostatečné, jasné, objektivní?
- přemýšlejte od konkrétního k obecnému – zkuste se vymanit z krabice přemýšlení od obecného ke konkrétnímu.

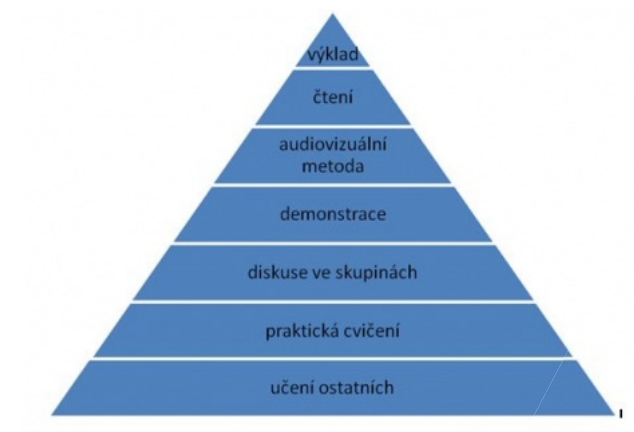
Pravděpodobně v úvodu kteréhokoliv právního odvětví, u všech těch teoretických vymezení předmětu právní regulace, zásad, pramenů práva, základních pojmů atd... vůbec netušíte, o čem je vlastně řeč. Proč by stejnou beznaděj měli zažívat vaši posluchači? Není efektivnější začít jasně: „co uděláte jako první, když ve vlaku zjistíte, že vám ukradli mobil?“ Takto klidně může začít hodina o protiprávním jednání.

Metody

Jak jsme si uvedli výše, výuka street law je charakterizována „netradičními“ metodami, se kterými je samotné street law občas zaměňováno. Možná si na jejich používání budete muset trochu zvyknout, jelikož na ně nejste pravděpodobně z žádného typu vzdělávání zvyklí. Když si jejich používání jednou osvojíte a ztotožníte se s ním, bude učení bavit nejen vás, ale i vaše posluchače.

Metodou výuky může být obecně **jakákoliv forma, kterou se posluchač něco dozví**. Nás ve street law samozřejmě zajímají zejména ty metody, jimiž se posluchač naučí podstatné věci co nejefektivněji a zejména tak, že je bude schopný opětovně aplikovat, protože si je bude pamatovat. To, jak se člověk učí, je věda. Výsledkem zkoumání této vědy je i tzv. pyramida výukových metod, ve které zjistíte, kterými metodami se posluchač naučí nejvíce, s nejdelším efektem.

pyramida učení (Kalhous, Obst & kol., 2002)

Obdobné závěry lze vidět zde:

Source: Edgar Dale (1969)

Myslím, že obě pyramidy mluví samy za sebe a není nutno je nějak speciálně vysvětlovat. Vidíte z nich jednoznačně, že výklad (klidně i s powerpointovou prezentací) má minimální dopad na to, kolik a jak efektivně se toho posluchači naučí. Ač učitel má dojem, že předal nepřehledné množství informací, v posluchačích toho zůstává minimum. Prosím, abyste měli tuto pyramidu na paměti vždy, když budete chtít do svého plánu hodiny zařadit metodu „výklad“.

Mohli bychom vám zde teď na 100 stranách uvést přehled výukových metod, které někdy někdo vymyslel. Mohli bychom je sesbírat, zde překopírovat a vy byste se v nich pak stejně nevyznali. My považujeme za důležité vás v metodách zorientovat a uvést vám některé, které rádi používáme, nebo nám připadají zajímavé.

Svoje přemýšlení nad metodami nikdy nesmíte oddělit od přemýšlení nad cíli svojí výuky. Pokud to uděláte, bude to takzvané používání metod pro metody, pro forma, na efekt. Takové výuce pak málokdo uvěří a v konečném důsledku můžete v posluchačích vyvolat k zajímavým metodám odpor. Totiž pokud nebudete vědět, proč danou metodu používáte, co jejím prostřednictvím chcete naučit a nebudete sami přesvědčeni, že toto je ta metoda, která dané věci dokáže naučit nejlépe, těžko o tom přesvědčíte svoje posluchače. **Jinak řečeno, svojí metodě musíte v první řadě věřit vy sami.** Musíte vědět, co jí chcete naučit, a musíte ji ovládat (vědět, jak se používá). Nesejdou-li se tyto požadavky všechny, je celkem možné, že z výuky vzejde chaos a zklamání. Nepodceňujte proto přípravu s tím, že na místě to nějak dopadne.

Jak ze shora uvedeného vyplývá, jsou metody, které je vhodné použít na začátku hodiny, tedy jsou rozehrívací, některé metody je dobré použít jako celo hodinové, srdcové, jiné na konci hodiny k zopakování. Níže uvádíme některé z nich:

Komiks

Advokát David Zahumenský na svém [blogu](#) (a také v Bulletinu advokacie) popularizuje nálezy Ústavního soudu prostřednictvím krátkých komiksů. V nich je obsažen základní skutkový stav případu a rozhodnutí Ústavního soudu (právní věta). Při rozkliknutí kteréhokoliv příspěvku se dostanete na pojednání o nálezu, zobrazí se vám tam komiks a najdete tam také odkaz na nálezy v plném znění, pokud byste si chtěli načíst bližší souvislosti a podrobnosti. Perličkou uvedených komiksů je, že z postavičky ústavního soudce, kterému je právní věta vkládána do úst zjistíte, který ústavní soudce věc rozhodoval jako soudce zpravodaj (v uvedeném případě podle vlasů Dr. Šimáčková).

Komiks je velmi dobrým nástrojem, kterým obrazově pouze s krátkým textem odevzdáváte podstatné informace, je barevný, upoutá, zaujme nejen děti, ale i dospělé. Svůj komiks si můžete vytvořit na proces uzavírání smlouvy (což bývá časté téma v osmých či devátých třídách) s tím, že podle přiložených situací mají žáci hodnotit, zda smlouva uzavřena byla, či nebyla.

Komiks jako takový má svoje zákonitosti. Pracujete zde jak s obrazem, tak s textem, takže by se informace obrazově neměly překrývat (dublovat) s informacemi v textu. Komiks také předpokládá, že ovládáte základy kreslení, tedy že vaše kráva jako kráva bude vypadat a nikdo si ji nesplete s panelákem. Komiks může být součástí pracovního listu, můžete ho promítnout na tabuli, můžete ho použít jako součást předběžných informací k jiné aktivitě (případově studii) apod. Využití má nespočet. Navíc obsahuje mnoho informací na to, za jak krátkou dobu je posluchač dostane.

Na metody máme publikace v knihovně, nějaké jsem uvedla ve své starodávné příručce pro streetlawyery: <http://lawforlife.upol.cz/wp-content/uploads/2011/07/Madlenakova-Pravo-pro-kazdy-den.pdf>, mnohé najdete ve street law učebnicích, které jsou buď přístupné online, nebo je máme v knihovně také.

Tak třeba zde: <https://www.davidzahumensky.cz/2020/01/01/ustavni-soud-zahumny-64-trestny-cin-pomluvy/> najdete nálezy k trestnému činu pomluvy.

Komiks

<https://youtu.be/brQbnN01IKI>

Jak mohou handouty vypadat graficky zajímavě, ne lineárně a přesto přehledně a logicky, se můžete inspirovat zde: <https://wellaligned.com/product/birth-team-handouts/>; nebo zde: https://backtalkeurope.com/index.php?route=product/product&product_id=235; nebo zde: <https://www.dvm360.com/view/steal-these-veterinary-client-handouts>. Když si navíc zadáte slovo „pracovní listy“ do googlu, najde vám mnoho inspirativních obrázků, jak takový pracovní list koncipovat.

Handout

<https://youtu.be/GkEv-xXaG4E>

Skvělým zdrojem inspirací pro výuku a aktivity v hodinách může být například platforma Pinterest. Jsou zde především obrázky a videa, ale také odkazy na různé (převážně zahraniční) články a zajímavé stránky.

Také česká webová stránka zakatedrou.cz je zajímavým zdrojem inspirací pro výukové metody, přístup ke studentům či sebereflexi. Již z názvu je patrné, že tento web slouží převážně učitelům z povolání, zejména pak pro výuku na prvním stupni základní školy, avšak množství informací se dá využít i v rámci Street law: <http://zakatedrou.cz/>

Pracovní listy = handouty

Lidé rádi získávají z nějaké činnosti něco hmotného: paní učitelka bude ráda, když žáci dostanou nějaký papír, který si budou moci založit do sešitu, senioři si připravený papír či kartičku rádi připnou na ledničku, pokud bude graficky hezký, kdokoli si jej rád připne na nástěnku. Některé se zásadním sdělením se dokonce rámují a věší na stěnu. Pracovní list může dobře sloužit ke strukturálnímu zobrazení složitého problému, může jednoduše shrnout odučený proces, může obsahovat zásadní myšlenku a slouží tedy k rychlému přehledu a zopakování řešení problému. I do tvorby výsledného tvaru je dobré posluchače zapojit, proto se hovoří o pracovním listu – pracuje se s ním. Čím efektněji pracovní list vytvoříte, tím raději s ním budou chtít posluchači pracovat. Dejte však pozor na přeplněnost listu, ideálně by vám měl pokrýt pouze jeden list papíru, a to nejlépe z jedné strany. Tím se učíte také selektovat podstatné informace od nepodstatných – ty, které se na jeden list nevejdou, jsou nepodstatné.

Snažte se vyvarovat lineárního uspořádání textu, jak to vidáte na vysoké škole v tzv. výucech. Lidé se jednodušeji učí ve schématech (které samozřejmě musí nejdříve pochopit), učí se nejlépe v souvislostech. Grafické znázornění souvislostí, a nemusí to být pouze myšlenková mapa, umožní posluchači představit si problém, resp. jeho řešení jako systém. Na tomto zjištění staví projektové učení, které umožňuje nazírat na situaci komplexně. Ve vaší vlastní praxi budete také muset nazírat na problém vašeho klienta komplexně. Již se nebudete moci zeptat kolegy, na jakémže semináři to vlastně sedíte, zda na občanovi, či na správě. Myslete tedy na systém i při vytváření pracovních listů.

Apky (nadpis)

Pokud zjistíte, že ve škole umožňují studentům používat mobily, není nic efektivnějšího, než je při výuce využít. Z appek, které využíváme, Vám můžeme doporučit tyto:

RÁDCOHERNÍK a HOPSKOČ

Jedná se o aplikace vytvořené pro Skauty obsahující nepřehledné množství her uspořádaných do jednotlivých kategorií – na hry vhodné do interiéru, do exteriéru, na cesty a jiné. Tyto hry jsou obecné, vždy je ale můžete upravit právnímu tématu, které právě probíráte. Když si aplikace stáhnete do mobilu, máte možnost v případě nutnosti hru rychle vyhledat a uskutečnit.

VEVOX

Vevox je aplikace velmi oblíbená pro zjišťování názoru studentů, a to v aktuálním čase. Dobře se nám osvědčila při výuce judikatury ESLP (či jiné) na kontroverzní témata. Nastíníte problém, který soud řešil, a necháte studenty, aby hlasovali o tom, jak by soud měl rozhodnout. Argumenty si buď proberete před hlasováním, nebo po hlasování. Můžete jej kombinovat s případovými

studiemi, prací ve skupinách, ppt prezentací, videem a podobně. Pokud navíc studenti zjistí, že ve vevoxu mohou využívat i chat, jejich chatování pak můžete rozebrat jako samostatné téma hodiny :-)

KAHOOT

Kahoot.it je adresa, na které si kahoot můžete pustit i v počítači. Obsahuje několik možností spuštění kvízů – buď si mohou studenti vyplnit kvíz samostatně i doma, nebo to bude od nich vyžadovat, aby dávali pozor a vyplňovali odpovědi v reálném čase v časovém limitu na místě. Mohou spolupracovat i v týmech a hned vidí, zda jejich odpověď byla správná a jak si vedou v porovnání s ostatními studenty. Je velmi vhodný pro zopakování informací, které se žáci naučili jinak.

MINDMEISTER

Je aplikace k vytváření myšlenkových map, či zaznamenávání námětů při brainstormingu do myšlenkové mapy. Vyzkoušejte a uvidíte, jestli vám bude tento systém vyhovovat.

Kahoot!

Mini mock trial / mini moot court

Jedná se o metody velmi obdobné, přece se však v málu liší. Mock trial se obecně od moot courtu liší v tom, že se v něm klade důraz na procesní stránku případu (je možno navrhnout svědky, ti jsou vyslýcháni a lze použít i jiné procesní strategie). V moot courtu jde především o argumentaci, má striktně danou strukturu, zadání případu, většinou se argumenty zpracovávají jak v písemném podání, tak v ústní formě u jednání. Při přemýšlení nad tím, kterou z metod použijete tak myslete na účel obou.

První slovo „mini“ pak znamená, že se jedná o moot či mock „v malém“. Studenti jsou rozděleni obvykle do trojic či malých skupinek, ve kterých má každý jeden svou roli – soudce, advokáta žalobce a advokáta žalovaného (či státního zástupce a obhájce), svědka, znalce či jiné osoby. V jedné třídě tak probíhá zároveň více soudů. Jak konkrétně metodu využít, jaké zadat instrukce, na co si dát pozor a co si předem připravit, najdete v každé učebnici street law, na které narazíte u nás v knihovně, a na seznámení s nimiž velmi apeluji.

Na tomto odkazu se můžete podívat, jak takový mock trial může probíhat: <https://www.youtube.com/watch?v=qtQDOQM4dM8>

Kahoot

<https://youtu.be/Vh6yix6GvuA>

Pokud vám dojdou nápady na metody, či budete potřebovat řešit okamžitě nastalou situaci, může vám pomoci aplikace LiSA: Liberating Structures. Pokud byste se chtěli na informace podívat raději v počítači, lze si stáhnout LiSA příručku v pdf. zde: <https://www.ncci-cu.org/wp-content/uploads/2017/04/As-of-7.20.16-Liban-Liberating-Structures-Guide-1.pdf>

A pak existuje nespočetné množství webů, na kterých se dozvíte zajímavé informace. Takovým může být Metodický portál RVP, kde v záložce články k neformálnímu vzdělávání <https://clanky.rvp.cz/clanky/N/NEFORMALNI-VZDELAVANI.html> můžete narazit třeba na příručky k využití mobilních telefonů je výuce, či využití MOOCů ve výuce. Prosurfujete-li však portál podrobněji, jistě se v něm dozvíte mnoho zajímavého a využitelného.

Reflexe

<i>Právo</i>	5
<i>ZSV</i>	5
<i>Český jazyk</i>	5
<i>Výtvarná výchova</i>	5
<i>Angličtina</i>	5
<i>Hudební výchova</i>	5

Hudební výchova	5
Výtvarná výchova	5
Český jazyk	5
Angličtina	5
Český jazyk	5
Právo	5

Sebereflexe = vyhodnocení své vlastní aktivity (tedy ne aktivity posluchačů)

Street law jako ryze dovednostní předmět je třeba hodnotit v rámci nabytých pedagogických schopností ze strany vyučujících studentů. Již z podstaty se nejedná o běžný předmět, ve kterém by se daly zúžitkovat klasické hodnotící metody. Je proto třeba pojmut i jeho klasifikaci nestandardní formou. Asi těžko vás budeme hodnotit formou zkoušky – testem, či ústní zkouškou. Mohli bychom si sice udělat kolokvium, kde bychom si o všem povykládali, ale toto děláme na každém semináři, proto samostatný termín pro kolokvium považuji za nadbytečný. Vzpomeňte si na 3 základní fáze zážitkového učení: zážitek, vyhodnocení zážitku a změněné chování. Zda a jakým způsobem tyto tři fáze u vás ve street law nastaly, tedy zda jste se něco ze street law naučili, se dozvíme pouze od vás. A to nejlépe hned po odučené hodině. My to děláme prostřednictvím (reflektivního) deníku, který si vedete. V deníku musíme být obecně schopni vysledovat výše uvedené tři fáze. Níže najdete podrobněji rozepsáno, čemu je vhodné se v deníku věnovat.

Sebereflexe slouží jako nejlepší forma sebehodnocení právě v rámci dovednostních předmětů, při kterých studenti hodnotí své chování během vyučování, reakce v rozmanitých situacích či postupné zlepšování či stagnování svého vyučování. Není to tedy vyučující, kdo studenta hodnotí a rozhoduje tak o jeho splnění či nesplnění předmětu. Právě onen student hodnotí sám sebe a své pokroky. Zde však také na rozdíl od těch „klasických předmětů“ není špatné přiznat vlastní chybu a „vypsat se“ z toho, co se při vyučování nepovedlo a co by mělo být příště lepší. Přiznání nespokojenosti se sebou samým není na škodu, spíše naopak. Jen v případě, že si student chybu uvědomí a dokáže ji pojmenovat, bude se jí moci v budoucnu vyvarovat. A to je oč tu běží!

Náš reflektivní deník se tak člení do následujících částí:

- Průběh hodiny
- Co se mi podařilo
- Co se mi nepodařilo
- Co mám změnit
- Práce se studenty
- Spolupráce ve dvojici
- Celkové zhodnocení

Průběh hodiny

Do této části Reflektivního deníku si zapisujete obecné informace o tom, jak hodina probíhala. Zde je vhodné pro lepší přehlednost postupovat chronologicky tedy od příchodu do třídy až po ukončení hodiny. Je tedy dobré začít prvními minutami hodiny. Představili jste se? Odkázali jste nějak na předchozí hodinu? Jak začátek hodiny probíhal? Byli již všichni studenti přítomni na hodině nebo se pomalu trousili do třídy, čímž narušili začátek hodiny? Pokud ano, jak jste reagovali?

Dále se věnujte postupně všem využitým metodám či aktivitám. Není nutné je podrobně rozepisovat – konkrétní postup jste si již zapsali v Plánu hodiny, který je přílohou každého zápisu v deníku. Postup při určité aktivitě však zmiňte v případě, že jste byli z nějakého důvodu nuceni jej změnit či poupravit.

Velmi často bývá například špatně uspořádaná a rozestavená třída. Velký problém dělají lavice postavené do U, v kruhu nebo kolem zdí. Stále je většina tříd rozestavena klasicky, přesto není nikdy od věci se před hodinou vyučujícího na rozestavení třídy zeptat – učitele většinou ani nenapadne, že by informaci o rozestavení třídy měli nějak zvlášť zmiňovat. Na druhou stranu je právě koncipování třídy důležité pro přizpůsobení metody nebo případně pro domluvu s učitelem na hledání alternativní třídy. I vypořádání se s podobnými „technickými problémy“ je dobré v rámci sebereflexe zmínit.

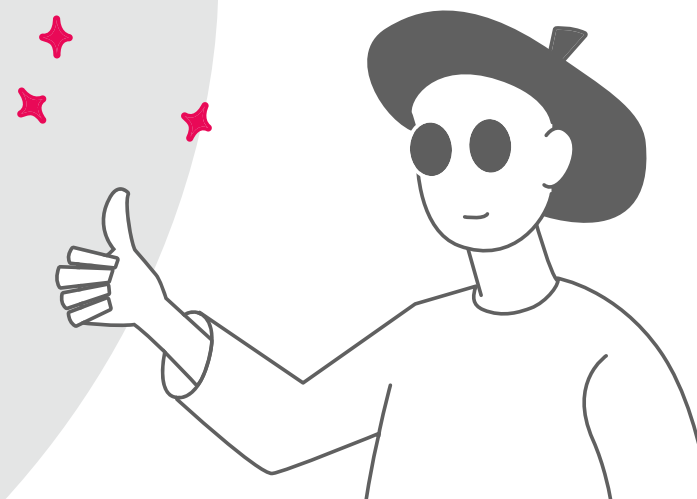
Zaměřte se dále na reálnou časovou náročnost aktivit v porovnání s vaším očekáváním. Je možné označit „Průběh hodiny“ jako takový úvod a sled všech následujících faktorů, které budete rozepisovat v následujících bodech. Můžete sem také zařadit postup před samotnou výukou. Jak se vám plán hodiny sestavoval a plánovala se vám výuka lépe, než minule? Dokážete tedy pracovat efektivněji? Na druhou stranu nemusíte do deníků zaznamenávat naprosto vše od probuzení přes kakao na snídani až po pozdní návrat domů.

Co se mi podařilo

Zde se můžete pochválit za vše, s čím jste spokojeni. Rozhodně se nemusíte stydět nebo být přehnaně skromní. Pokud jste vhodně zareagovali v nečekané situaci, rozepište se o ní. Dávali studenti celou hodinu pozor a bylo vidět, že je téma bavilo? Jaký podíl jste na tom měli vy? Pochlubte se.

Zaměřte se zejména na zlepšení oproti předchozím hodinám či v případě prvního vyučování na to, co se vám oproti vašim obavám při vyučování podařilo. Pokud jste byli nejistí ohledně určité části hodiny, zmiňte, jak jste se s tímto kritickým bodem vypořádali.

Popisujte zejména zlepšování v komunikačních a prezentačních dovednostech. Mezi ně lze zařadit plynulost a zpomalení nejen řeči, ale celkové vyladění prezentace a projevu ve třídě, vhodnější výběr slov, rozšíření slovní zásoby – schopnost použít synonyma, zjednodušení výkladu, lepší a adekvátnější schopnost reagovat na vzniklé situace ve třídě.

S plynulostí projevu nedílně souvisí také sebevědomé pojetí celého projevu. Pozorujte, kdy vám vystupování před třídou již nepůsobí napětí či nervozitu.

Postupem času se ve většině případů prezentační i komunikační dovednosti přirozeně zlepšují. Není třeba se tak stresovat tím, že uděláte dvakrát či třikrát za sebou stejnou chybu. Je třeba si i během výuky své předchozí nedostatky uvědomovat, jen tak se lze v prezentování zdokonalit. Je však naprosto zbytečné se soustředit pouze na určitou vadu z předchozích hodin. Pokud se budete soustředit jen na to, co jste udělali minule dle vašeho mínění špatně, budete se zaměřovat jen na tento faktor, nikoli však na zbytek svého projevu. Tím pádem se můžete dopustit mnohem závažnějších prezentačních prohřešků, než během minulých hodin. Proto je nejlepší v těchto případech zvolit zlatou střední cestu. Pokusit se zlepšit, to ano, avšak ne za cenu strhávání celé své soustředěnosti pouze do jedné činnosti, či části vystupování před třídou. Pokud tedy například mluvíte příliš rychle, pokuste si v průběhu řeči toto uvědomit a zpomalit. Pamatujte také na to, že pouhým uvědoměním si určitého nedostatku jste na půli cesty ke zlepšení. Hlavně se však nezapomeňte pochválit být za malé krůčky ke zlepšení.

Ačkoli se může zdát, že hodina byla špatná od začátku do konce, uvědoměním si byť drobných pozitiv se lépe namotivujete pro další vyučování a lépe se s odučenou hodinou a jejími nedostatky vypořádáte. Je proto důležité se soustředit nejen na chyby, ale také se chválit.

Co se mi nepodařilo

Po chválení ale naopak přichází střízlivé zhodnocení nedostatků, které se během vyučování či přípravy objevily. Zaměřte se na různé faktory, které nepříznivě ovlivňují vaše vyučování a plynulost hodiny. Uvědomte si, zda nemluvíte příliš rychle, moc potichu, občas nesrozumitelně či jestli nepřeskakujete zmatečně z jednoho tématu na druhé. Pokuste se rozpomenout, zda jste si i při samotné výuce některého ze zmíněných prohřešků nedopustili. Pokud ano, nezoufejte a rozeptejte se.

Nervozita přirozeně sehraje svoji roli, zejména při nové situaci, jakou vystupování před třídou plnou dětí a dorostu může být. V takových případech se nelze zcela vyhnout přefeknutím, zapomenutím slov nebo zamotáním se do vlast-

ních myšlenek. Pamatujte, že se stále většina z vás teprve učí prezentačním dovednostem, není tedy žádná tragédie, pokud se vám váš přednes nepodaří zcela podle vašich původních představ a očekávání.

Častým problémem zejména ze začátku bývá také špatný odhad třídy. Zpočátku je téměř nemožné minimálně bez předchozí debaty s pedagogem zjistit, jaká třída vás čeká. Budou žáci živější či naopak klidní jako voda? Pohrnou se na vás zvědavé dotazy nebo budete ze studentů každé slovo doslova páčit? Zvláště v případě vyučování na středních školách, kde na vás při každé hodině čeká nová třída, je velice obtížné vymyslet plán hodiny šitý na míru přesně pro danou třídu tak, aby vyučování probíhalo co možná nejefektivněji. Při plánování hodiny je třeba brát v potaz vhodnost tématu, výběru metod i správné stanovení cíle hodiny.

Hodinu mohou ukázkově narušit různé školní akce a aktivity jako výlety, exkurze, soutěže či typicky návštěvy kina či školní hlášení, které může trvat i 15 minut. V takových případech se žáci buď průběžně navrací či teprve chystají za zábavou nebo v případě školního hlášení či naplánované třídní hodiny směřují svoji pozornost jiným směrem. Pokud se nějaká taktová situace v hodině vyskytla, je dobré ji zmínit nejen v rámci popisu průběhu hodiny, ale i v této sekci, pokud nejste s jejím vypořádáním se spokojeni.

Stejně jako u chválení, je třeba i ke kritice přistupovat co možná neobjektivněji a nesypat si jen popel na hlavu. **Snažte se ke svým nedostatkům přistupovat pozitivně.** Díky nim si uvědomíte, co je třeba do budoucna vyladit, čemuž se budete věnovat v následující části. Ale bez uvědomění si chyb by nemohlo dojít ke zlepšení – všechno zlé je tedy pro něco dobré.

Co mám změnit

Zde se pokusíte přijít na to, co je třeba do příště zlepšit, abyste dosáhli své téměř ideální hodiny. Můžete se zaměřit na problematické situace ze sekce „co se nepodařilo“, které v této části podrobněji rozeberete a pokusíte se najít příčiny nedostatků a zejména pak jejich vhodná řešení či alternativy.

Mluvíte rychle? Proč? Děláte to tak pořád, nebo jenom, když jste nervózní? Pokuste se vymyslet, co by vám mohlo pomoci, aby vaše příští hodina proběhla ještě lépe (a radostněji). Do této části Reflektivního deníku si můžete zaznamenat věci, které je vhodné do příště dělat nebo naopak již nedělat. Mohou se týkat jak vašeho projevu, plánování hodiny, výběru metod nebo způsobu vyvolávání či odměňování žáků a to nejen pro konkrétní třídu, ale i při budoucím vyučování či prezentování obecně.

Práce se studenty

Nedílnou součástí výuky jsou pochopitelně sami žáci či studenti a spolupráce s nimi.

Bohužel poměrně častým problémem je, že třída nepovažuje vyučující za dostatečnou autoritu. Třída může vyrušovat, nereagovat či odmítat spolupracovat. Je přirozené, pokud jste z nastalé situace ve třídě zklamaní, otrávení, či frustrovaní. Je však třeba se na tyto situace připravit a nenechat se rozhodit. Mějte na paměti, že ve většině případů žáci nejdříve zkusí, co si mohou nebo nemohou dovolit a s touto variantou je možné se vypořádat. Horší jsou pak situace,

kdy někteří jedinci ve třídě s vyučujícími bojují o to, kdo s koho. Mohou dělat naschvály, pokládat rozličné až nesmyslné otázky a snažit se tak vyučujícího nachytat.

Celkově také bývá především na základních školách problém s odhadem vyspělosti a znalostí žáků. Je třeba si uvědomit, že například i šestáci už nejsou tak úplně malí a není tedy třeba se k nim chovat jako k malým dětem. V dnešní době se také často na některých školách rozvíjí kritické myšlení žáků včetně hledání informací – čtenářská gramotnost. Je dost možné, že o soudobých kauzách budou žáci již nějaké informace vědět. Je opravdu těžké odhadnout náročnost příkladů či aktivity. Někdy bývají vybrány náročnější, jindy jednodušší příklady, které se s potřebami třídy příliš neprotnou. Při dlouhodobějším vyučování jedné třídy je tedy možné si nějakým způsobem zmapovat informovanost a znalosti žáků ve třídě, aby se jim daly následující hodiny připravit na míru. Pokud se jedná o vyučování na středních školách, můžete se alespoň do budoucna poučit v rámci přibližných znalostí studentů jejich věkové kategorie.

Každý žák či student je jiný a mají také individuální potřeby či přístupy k práci a vyučování. I na to je nezbytné brát ohled a nenechat se rozdílností studentů zaskočit. I vypořádávání se s nečekanými reakcemi či chováním žáků je třeba reflektovat a umět se z něj do budoucna poučit.

Spolupráce ve dvojici

I spolupráce ve dvojici je důležitou součástí sebereflexe. Do této části spadá již počátek přípravy plánu hodiny i komunikace během samotného vyučování. Týmová práce je v rámci komunikace stěžejní položkou – díky ní se naučíte sdílet i přijímat rozdílné názory, docházet ke kompromisu nebo si společně plánovat časový rozvrh i rozdělení činností.

Do reflektivního deníku tedy patří v rámci spolupráce ve dvojici zejména plynulost společného projevu. Zda a jak jste byli schopni si vzájemně předávat slovo, jestli jste si skákali do řeči a zasahovali do výkladu. Proč tomu tak případně bylo a jak by bylo možné se této situaci do příští hodiny vyvarovat. Jelikož se jedná o společné vyučování, je třeba jeho formu a způsob hodnotit komplexně. Žáky nezajímá, zda si s kolegou či kolegyní rozumíte nebo zda plán hodiny, dle kterého právě probíhá výuka, vznikl na základě tvrdých a nekompromisních vyjednávání. Hodina je společná a je to výsledek vaší společné práce. Proto nesmí být hodnocena zcela odděleně a bez vzájemné závislosti jednoho vyučujícího na druhém. V rámci této části sebereflexe můžete psát vše, co vás v souvislosti se spoluprací napadá. Co se podařilo, co se nepodařilo i co je třeba zlepšit.

Důležité ale je, abyste všechny neshody, které mezi vámi a kolegou vznikly, také společně vyřešili. Deník slouží pouze jako shrnutí a zhodnocení celé spolupráce a také pro to, aby měl vyučující o vaší spolupráci přehled. **Nelze ale před kolegy o problémech mlčet a svěřovat se pouze „papíru“.**

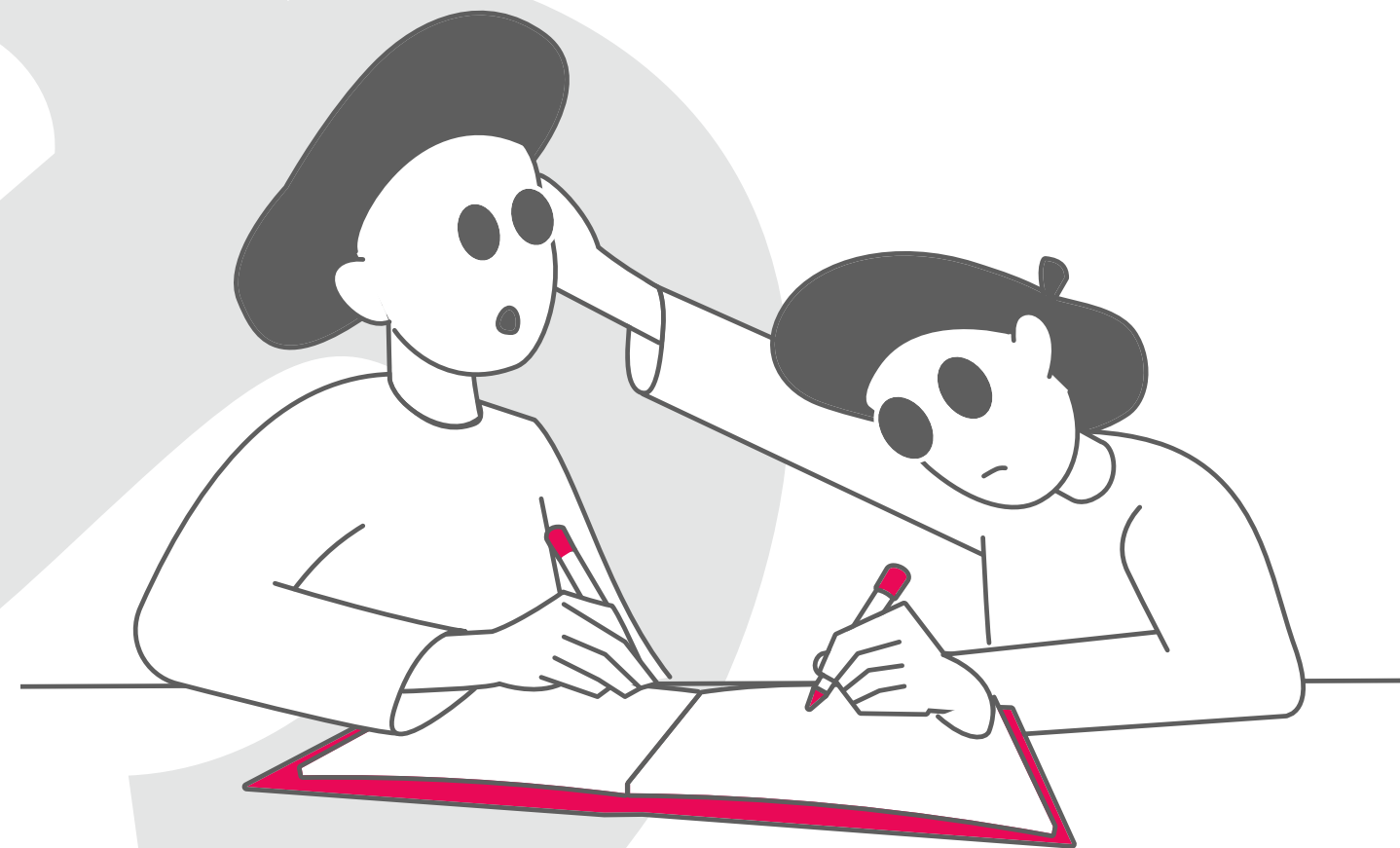
Celkové zhodnocení

Celkové zhodnocení příslušné hodiny má nakonec reflektovat váš celkový dojem a pocit z hodnocené hodiny. Můžete shrnout všechna pro a proti a sesumírovat si tak úspěšnost vyučování, případně i míru naplnění vašeho předsevzatého cíle hodiny včetně znalostí, dovedností a hodnot, které jste žákům chtěli předat. Uzavřete touto rekapitulací hodnoce-

nou hodinu a doplňte vše potřebné, co se vám nepodařilo zařadit do žádného předchozího bodu Reflektivního deníku.

Závěrem je třeba dodat, že Reflektivní deník, který obsahuje vaše hodnocení, slouží především pro vaši potřebu. Díky jeho psaní si lépe vybavíte průběh odučené hodiny a uvědomíte si tak pozitiva i negativa vašeho vyučování. Pokuste se tak při jeho psaní překonat nechuť k psaní jako takovému, které pochopitelně nemusí sednout každému. Berte jej spíše jako určitou formu „terapie“, která vám může značně pomoci při naplňování cílů, které jste si na začátku své Street law cesty stanovili.

Ve street law jsme za dobu jeho fungování nashromáždili kolem 500 reflektivních deníků, máme tedy z čeho vybírat. Uvedeme vám zde dva příklady toho, jak k deníku můžete přistupovat. V prvním příkladu si všimněte, jak street lawyerka popisuje situaci, která nastala, jaká je podrobná. Ve druhém případě vás jistě zaujme, že deník není odborné psaní, je to terapie. Proto pište klidně, jak vám zobák narostl.

Reflektivní deník 1:

1. Průběh hodiny

Na úvod jsem se žákům představila a seznámila je s přibližným průběhem naší společné hodiny. Řekla jsem jim, jaká pravidla zde budou platit. Hned na začátku jeden žák nastavil ruce, což jsem chápala tak, že chce mluvit. On si ale prý chtěl házet s míčkem, s jehož funkcí jsem žáky také seznámila. Na to jsem odpověděla, že házet si klidně můžeme, ale opravdu až poté, co oni budou pasivní. Vysvětlila jsem jim zadání, které jsem měla nachystané a rozdala jim pracovní listy. Několik žáků se mě v průběhu stanoveného, času, který měli na práci stanovený, zeptali na dotazy, na které jsem jim odpovídala. V mezičase jsem si napsala zezadu na tabuli správné výsledky, ke kterým měli žáci dojít. Poté jsme si všechny pojmy a definice společně prošli, během kontroly byl samozřejmě prostor pro dotazy. Každý pojem jsem já sama žákům podrobněji vysvětlovala a udávala mezi nimi příklady a porovnávala je. Dále jsme na základě těchto poznatků hráli hru Riskuj, abych tak ověřila znalost žáků a to, jak dávali během této hodiny pozor. Žáci se rozdělili do dvou skupinek podle lístečků, které si vylosovali. Poté jsem spustila PowerPointovou prezentaci, ve které jsem měla připravenou hru, následně jsme soutěžili podle mnou předem řečených pravidel.

2. Co se podařilo?

Podařilo se mi mluvit pomalu a dávat si pozor na to, jakým způsobem pojmy a definice žákům vysvětluji. Odpovídala jsem na všechny kladené dotazy a pokaždé se zeptala žáků, zda všemu rozuměli a zda nepotřebují nic znovu vysvětlit.

3. Co se nepodařilo?

Rozhodně se mi nepodařila hned první aktivita. Žáci měli přiřazovat pojmy k definicím a jedna žákyně nechápala, proč k pojmu měna patří I a ne H. V tu chvíli jsem úplně zazmatkovala, naprosto zapoměla na celou svoji přípravu i na to, kdo jsem a začala o tom všem regulérně pochybovat. Cítila jsem, že jsem zrudla a poprosila žáky o chvíli strpení. Snažila se přečíst svoje definice napsané na papíře, které jsem předtím studovala, ale rozhodně jsem nebyla o nic moudřejší. V tom celém stresu jsem žákům otočila křídlo tabule, na které byly napsány správné výsledky a požádala je, ať si je zkontrolují. Naštěstí jsem se za chvíli vzpamatovala a uvědomila si význam definic i jejich přiřazení a pokusila se vše třídit vysvětlit. Uznávám, že prvotní nadšení z toho, že jsem neudělala chybu a definice je přiřazená správně, mi bránilo ve srozumitelném vysvětlení pojmu, nakonec jsem to ale zdárně žákům vysvětlila a oni to na konci hodiny dokázali již sami vysvětlit. Také jsem poděkovala oné žákyni za její snahu přijít na chybu a za její aktivitu, což jsem myslela zcela upřímně. Přiznávám se, že za tento svůj „kolaps“ jsem byla na sebe hrozně naštvaná a mrzelo mě to. Ve zbytku hodiny jsem se to pak snažila svojí poznámkou obrátit žert a žákům na konci poděkovala nejen za pozornost ale i za trpělivost. Je sice fajn, že jsem takto svým způsobem dokázala projevit lidskost, ale rozhodně vím, že by se to stávat nemělo a budu si muset na podobné výpadky dávat pozor. Také jsme nestihli dvě poslední otázky ve hře Riskuj – naštěstí pro mě jedna ze skupinek měla obrovský a na první pohled znatelný náskok, takže by druhé skupince ani zodpovězení těchto dvou otázek nepomohlo. I tak jsem si ale měla stejně jako v předchozí hodině lépe kontrolovat čas. Celkově se mi také nedařilo vždy si získat pozornost žáků a hlavně je umět nějak uklidnit. Stejně jako v přechodí třídě musela několikrát zasahovat přítomná paní učitelka, která třídu okřikla za mne a alespoň na chvíli debatující žáky uklidnila.

4. Co bych měla změnit?

Rozhodně bych se neměla příště nechat rozhodit dotazem, respektive možností nesprávného rozdělení definic. Určitě bych měla vždy vyslechnout žáky a snažit se jim vysvětlit nejasnosti, ale měla bych si stát za tím, co jsem se během přípravy na hodinu dozvěděla a naučila a ne vše hned ve stresu zapomenout. Také bych si měla dávat pozor na čas, který mi přijde na hodinu hrozně krátký a v případě, že zjistím, že se konec naší hodiny blíží, začít urychlovat aktivitu. Měla bych se naučit pracovat se svým hlasem, abych žáky zaujala a dokázala si udržet jejich pozornost, měla bych se také naučit je překřičet, protože tichá mluva na žáky evidentně moc nepůsobí.

Reflektivní deník 2:

Tento seminář jsem přenechala hlavní slovo Káji, protože mě bolí zuby po trhání osmiček, tak jsem úplně nebyla v nejlepší kondici na to někoho přerávát a jí ta komunikace s žáky jde lépe, co se týče třeba toho brainstormingu.

Takže Kája vedla 1. úkol, já zatím připisovala jednotlivé žáky k role play, aby to dobře vycházelo – počet lidí/pohlaví. Opět samozřejmě kromě asi 2 žáků nikdo neměl cedulky se jmény, ale už jsem neměla energii na to to po nich počtvrté chtít. Takže jsem je přiřadila dle jejich jmenného seznamu alespoň tak, aby scénku s rozvodem manželů neměly tři holky. Kája jim zatím vysvětlovala jednotlivá právní odvětví.

U druhého úkolu jsme rozdaly handouty. Žáky jsme vyvolávaly postupně, já si občas šla stoupnout k nějaké bavící se skupince. Párkrát jsem někoho napomenula, třeba jeden kluk pořád cvakal propiskou o stůl, tak na to jsem zareagovala tak, že jsem ho vyvolala. Pak začala tuto techniku používat i Kája, takže jsme vyvolávaly převážně ty, co se bavili, a nebo vyrušovali. Bohužel jsme je oslovovaly převážně ve stylu „slečna v modrém tričku“, když si nenachystali cedulky, tak se nedá nic dělat. Ale všimla jsem si v průběhu, že to pár žákům došlo, takže si cedulky vyndali. Super.

Pak jsme jim rozdaly testy s pokynem, aby je neotáčeli, že se jedná o test. Dostali na to deset minut. Před hodinou jsme od Dr. B... dostaly svolení, že test můžeme dát a dokonce i na známky, že prý známky potřebuje. O to víc mě udivilo, když se začali žáci ptát, jestli je to na známky, že Kája hned odpovídala „možná, uvidíme, domluvíme se s paní učitelkou...“ přitom jsme byly jasně domluvené, že ano. Nechápu, proč to udělala. Možná i proto se pak mezi sebou i bavili, dokonce i Dr. B..., která seděla v lavici mezi nimi. Já bych se s nimi nebavila vůbec. Otázky byly jasné, nic nesrozumitelného v tom nebylo...Pokud jim bylo něco nejasného ohledně zadání, mohli se přihlásit a zeptat se nahlas. Když se bavili už hodně, tak jsem řekla, že kdo promluví, tak mu ten test seberu. No moc to nezabralo. Taky jsem to pak asi jednou nebo dvakrát udělala, ale vypadali, že je jim to jedno. Během testu jsme obcházely neustále celou třídu. Dvě slečny se pořád radily, tak jsem jim řekla, že to není týmová práce a o chvíli později jsem si stoupla asi metr od nich. Slečna zrovna znovu začala radit té druhé a pak si mě všimla, tak se chytla za pusku a zmlkla...nechápu.

Někteří z vás si deník vedli či vedou, jsou tedy na psaní zvyklí. Pro ty, kteří píšou s větším sebezapřením (i když byste si měli uvědomit, že vaše budoucí povolání spočívá v převážně většině v psaní), ale mají rádi technologie, dávám do pozornosti <https://penzu.com/>. Svůj deník si tam můžete vést online, hezky si ho graficky upravit a nakonec převést do pdf a poslat mi.

Deník ale může vypadat úplně jinak. Může to být sešit po rodičích se zažloutlými stránkami, kam budete psát husím perem, může to být wordovský soubor, který vytisknete a sešijete bavlnou, může to být soubor myšlenkových map, jejichž vzor si stáhnete a budete vyplňovat, nebo si na to stáhnete aplikaci pro tvorbu myšlenkových map <https://www.mindmup.com/> (či jakoukoliv jinou). Forma je zcela na vás. Co bude ale u všech stejné, je obsah, tedy nad čím se máte zamýšlet.

Tipy a triky

Hodiny street law přinášejí pokaždé něco nového nejen pro posluchače, ale především pro samotné streetlawery. Žádná hodina není stejná a i si nejdetailněji propracovaným plánem může přirozeně nastat množství nepředvídatelných a překvapivých situací. Jistě se vám tak bude hodit pár tipů a triků, které snad pomohou s řešením alespoň těch nejčastějších případů.

Práce s žáky/se studenty

Pro co nejlepší komunikaci se studenty či žáky je nezbytné si nejdříve vybudovat autoritu. Na to existuje hned několik triků. V naprosté většině případů si studenti budují klid a pořádek ve třídě **zvýšením hlasu**. Tato metoda občas zabere, stoprocentní ale není a rozhodně není trvalá či dlouhodobě účinná. Naopak je často vhodné **hlas ztišit**. Žáci najednou neuslyší projev vyučujícího, zbystří a přestanou alespoň na chvíli vyrušovat, jelikož přenesou svoji momentální pozornost na to, o čem je právě řeč. Obdobnou formou je pak **zvednutí ruky**, kdy v přílišném hluku ve třídě vyučující přestane hovořit a pouze zvedne ruku. Každý žák, který dává pozor, také beze slov zvedne ruku. Až bude mít celá třída v tichosti zvednutou ruku, je možné opět pokračovat ve výuce. Některé školy či třídy tuto metodu používají ve všech hodinách. Není proto od věci zeptat se před zahájením výuky učitele, jaká pravidla ve třídě platí, abyste je mohly využít.

Oblíbenou metodou je také **příslib odměny**. Pokud třída vyrušuje, zkuste studentům slíbit, že si na konci hodiny zahrajete nějakou hru nebo jim dáte odměnu, to ale pouze v případě, že třída bude tichá a v klidu spolupracovat. Měli

Stává se však, že ani hrozba pětky či poznámky nemusí vždy zabrat, je tedy nejlepší najít alternativní „donucovací prostředek“ – například ptát se na probírané téma jinými otázkami nebo zadat trochu jiný úkol a za jeho splnění hodně chválit.

byste tak do svých metod zapojit i motivaci žáků k tomu, aby s vámi spolupracovali a na hodině aktivně participovali. Také je dobré se **domluvit s přítomným pedagogem** z dané školy na možnosti udělování známek za případnou aktivitu. Většina učitelů bude ráda – alespoň budou mít **známky** navíc.

Žáci a studenti velice často oceňují, že se jich někdo **ptá na názor**, jelikož na většině středních i základních škol nedostávají během klasické výuky přílišný prostor pro diskuzi nebo projevení vlastního názoru. Hodiny street law by se však neměly dostat ani do opačného extrému, kdy byste se žáků ptali, zda se vůbec chtějí učit nebo ne. Neměli byste se však ani zapomenout vždy zeptat na osobní postoje žáků, které jsou nejlépe využitelné zejména pro nějaký případ morálního dilematu, nad kterým musí studenti sami přemýšlet, a přitom v podstatě žádná vyřčená odpověď nebude špatná. U složitějších případů je vhodné nechat žáky prodiskutovat názory nejprve ve dvojicích nebo ve skupinkách. Pokud budou žáci rozčleněni do menších skupin, budou se více cítit v bezpečném prostředí a nebudou se tolik bát a stydět promluvit, zvláště když svůj názor budou moci předtím prodiskutovat s menším počtem spolužáků.

Pro případ ostýchavých žáků velice dobře poslouží například **metoda ANO/NE**, kdy třídě jako celku budou pokládány otázky, na které budou jednotlivci odpovídat ukázáním kartiček otočených k vyučujícímu buď se stranou nadepsanou ANO, nebo NE. Každý jeden žák či student tak vyjádří svůj názor a i vyučujícímu se dostane vždy nějaké odpovědi, avšak nebude zde hrozit posměch ze strany spolužáků v případě chybné odpovědi.

Ať se jedná o tichou nebo aktivní třídu, **hodina musí posluchače bavit**. V takovém případě budou mít pak menší motivaci vyrušovat, respektive hledat si zábavu jinde. Nejlepší strategií jak se vyhnout vyrušujícím posluchačům je udělat zajímavou hodinu reagující na potřeby posluchačů, pracující s jejich vlastní zkušeností, o kterou se mohou s ostatními podělit. S tím souvisí možnost **zapojit „nejzlobivějšího“ žáka do akce** – tento žák se zřejmě nudí, mnohdy tedy pomůže, pokud se může něčím v hodině zabavit. A vůbec není potřeba formulovat tuto akci jako trest: „a za trest půjdeš k tabuli“. Dokonce je velmi vhodné, pokud aktivizaci vyrušujícího formulujete pozitivně, s nadsázkou můžeme říci jako odměnu: „slyším, že jsi v této souvislosti zažil něco zajímavého, popovídej nám o tom, zajímá nás to“. Anebo takovému posluchači přidělit nějakou funkci ve smyslu udělat **kozla zahradníkem** – aby něco kontroloval, na něco dohlížel, něco organizoval apod.

Osvědčené a ze strany žáků velice kladně hodnocené bývají zejména rozličné způsoby **evaluace**. Může se jednat například o vystřížené čtyřlístky, koláče či jiné tvary papírů, které slouží pro závěrečné zhodnocení společných hodin. Také lze vytvořit vtipné a originální evaluační dotazníky. Volba četnosti evaluace a závěrečného hodnocení je jen na vašem uvážení. Krátké hodnocení lze provádět na konci každé hodiny, pouze na první a poslední hodině či pouze při závěrečném setkání. Je mnoho způsobů jak zábavnou formou (převážně u opakovaného vyučování v jedné třídě) získat užitečné informace o svém výuce a skvělý feedback do budoucna.

Nakonec je vhodné zmínit, že chování žáků a studentů může významně ovlivnit také čas, ve kterém se hodina koná. Jinak se chovají posluchači ráno při první hodině, kdy většinou bývají ještě rozespali a do procesu učení se teprve dostávají. Naopak až příliš aktivně zpravidla reagují žáci/studenti před obědem, na který se většinou hrnou a těší tak, že po zazvonění okamžitě mizí jejich pozornost v nenávratnu, odlišně pak probíhá práce po přestávce na oběd, kdy bývají žáci a studenti v útlumu. Koncentraci žáků také často narušuje tělesná výchova konaná před hodinou, případně jiná akce nebo mimoškolní aktivita.

Pro inspiraci se můžete podívat na několik ukázek, jak vypadá příkladná práce učitele s žáky: <https://www.youtube.com/watch?v=R4nfbIQQOyA>

Žáci se speciálním režimem

Zvláště v dnešní době se ve třídách setkáte s žáky, kteří trpí různými typy poruch, nejčastěji ADHD, případně autismem či dětskou mozkovou obrnou a využívají pomoci asistenta.

Od přírody je každé dítě jiné a je třeba počítat i v kolektivu žáků s jejich individualitou a odlišností. Na každé dítě tedy platí něco jiného, ale na druhou stranu nelze na jedince aplikovat zcela jiný přístup, než na skupinu jako celek. Je proto vhodné se připravit i na žáky se „speciálním režimem“, avšak takovým způsobem, aby nebyli jakkoli znevýhodňováni či odlišováni. Není tedy možné na všechny podobné případy aplikovat totéž, je vhodné se nejprve poradit s učitelem, který dané studenty zná a ví, jak s nimi efektivně spolupracovat, případně v čem je nutné se přizpůsobit. Jak jsme výše uvedli, žáci se specifickými potřebami mají svoje asistenty, takže je vhodné se zeptat na práci s daným žákem i jeho asistenta, který vám může v mnohém pomoci.

Dnes již existují metodiky na skoro cokoliv. Tak i pro práci s dětmi zdravotně znevýhodněnými existuje metodika, ve které se lze leccos dočíst: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1411386333.pdf>. Pro výuku dětí s ADHD jsou podstatné informace třeba zde: DPPR_2007_1_11410_OSZD001_70901_0_52630.pdf.

Neaktivní třída

Jiná situace nastává, pokud se nejedná o problematického jedince či jednoho žáka se speciálním režimem/přístupem, ale jde o nespolutracující třídu jako celek. Zde je třeba nastavit mnohem striktnější pravidla, než v případě spolupracující třídy.

Noční můra každého vyučujícího: nekomunikativní třída, kantor jako kdyby mluvil do dubu. Co tedy dělat v případě, kdy třída odmítá spolupracovat či v horším případě celou výuku zdařile sabotuje?

Je třeba si **hned na začátku vytyčit mantinely**, za jejichž překročení bude následovat rovněž předem stanovená sankce. Pro úspěšné stanovení hranice je vhodné se poradit s vyučujícím, se kterým budete během vyučování v kontaktu. Jednak může dovolit či odmítnout vámi navržené zákazy či postupy, dále vám může ale poradit a pomoci s identifikací problémů ve třídě, se kterými se i on běžně setkává. V ideálním případě vám také poradí, co na třídu platí. Nesmíte však zapomenout na to, že co funguje v běžných hodinách, nemusí zcela platit také během hodin street law. Pamatujte, že jste pořád „externí vyučující“, někdo nový, koho žáci neznají, proto zpočátku zkouší, co si mohou dovolit. Vzhledem k tomu, že se s třídou setkáváte pouze po omezenou dobu nebo pouze jednou, nehrozí od vás v představách studentů žádné „nebezpečí“ v podobě špatné známky či poznámky případně jakékoli větší „dohry“ za případné prohřešky.

Stanovování mantinelů je pochopitelně obtížnější u jednorázového vyučování, tedy takového, které v rámci jedné skupiny probíhá pouze jednou. Zde jste limitováni nejen neznalostí adresátů své výuky, ale navíc také nemožností bližšího poznávání a prohlubování vztahů se studenty. V rámci rozvržení vyučovacího plánu je tedy téměř nemožné vytvořit hodinu přesně na míru dle potřeb příslušné třídy, je však možné zdařile vycházet ze zkušeností již nabytých během vyučování studentů stejného věku.

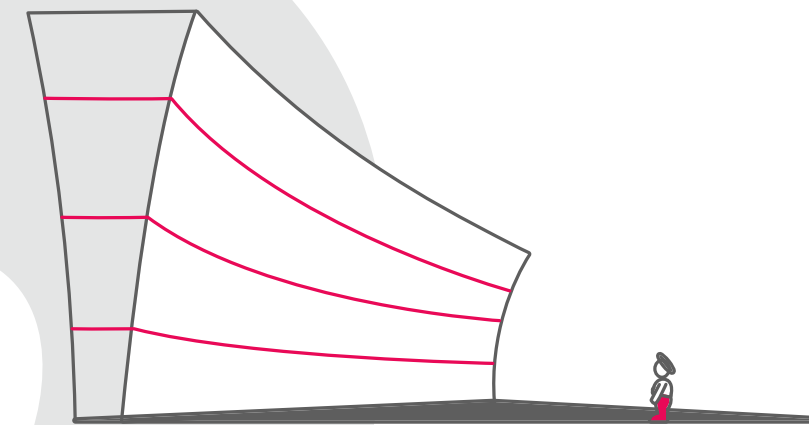
Pokud se jedná o hodiny opakující se ve stejné třídě, pak je dobré potřebám třídy či jednotlivců skutečně naslouchat

ADHD je porucha pozornosti s hyperaktivitou (označení pochází z anglického „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“). Projevuje se zejména impulsivitou, nepozorností a neklidem.

Dnes již existují metodiky na skoro cokoliv. Tak i pro práci s dětmi zdravotně znevýhodněnými existuje metodika, ve které se lze leccos dočíst: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1411386333.pdf>. Pro výuku dětí s ADHD jsou podstatné informace třeba zde: DPPR_2007_1_11410_OSZD001_70901_0_52630.pdf

a pracovat s nimi. Zjistíte-li tedy, že vaše třída opakovaně nespolutracuje například ve skupinkách, kde pouze narušuje průběh hodiny a na vývoji výuky se nijak nepodílí, máte hned dvě možnosti. Nejčastější variantou bývá v příštích hodinách danou problematickou aktivitu zcela vynechat a vyvarovat se tak krizím ve třídě. Pokud však máte rádi výzvy a chcete žákům rozšířit obzory nejen znalostní, ale také dovednostní, pak postupujte přesně naopak. Do každé následující hodiny práci ve skupinkách právě zařadte, aby se této spolupráci studenti naučili a v budoucnu jim to tak činilo menší problém.

Je-li třída obecně neaktivní, tedy s vámi nekomunikuje, je třeba dát prostor každému, zejména i těm méně aktivním. Nejjednodušší cestou je raději nechat tišší žáky, aby se nezapojovali, jelikož je dobré mít zajištěnou dostatečnou aktivitu alespoň od jejich spolužáků. Na jednu stranu je tento postup dobrý – ti, kteří opravdu chtějí mluvit, svůj prostor dostanou, naopak ti, kteří se neradi projevují, nejsou k ničemu nuceni, a přesto mohou průběh hodiny vnímat. Dalším způsobem může být naopak cílené vyvolávání tichých žáků se záměrem nechat je, aby se projevíli a odbourat tak u nich ostýchavost nebo stydlivost. Nejlepší variantou je však i zde zlatá střední cesta a tedy umožnění projevu aktivnějších žáků a naopak občasná žádost o doplnění nějakých jednodušších informací ze strany žáků méně aktivních. Zejména ty je pak důležité **pořádně chválit za jejich participaci**, čímž v ideálním případě docílíme toho, že se již příště nebudou tolik bát odpovědět a budou sami participovat, pokud zjistí, že to vlastně nic není a za špatnou odpověď nebude následovat žádný trest. Nakonec také v případě, kdy se žáci cíleně nezapojují nikoli z důvodu plachosti, ale jednoduše nezájmu o danou problematiku, je občasně vyvolávání ideálním řešením jak si zachovat jejich pozornost.

Tzv. ice breakery zabírají téměř vždy, a to nejen, pokud se jedná o vyloženě nekomunikativní či „znuděnou třídu“.

Ty mohou mít formu vtipků, nějaké rozehrívací aktivity či nečekané zajímavé informace. Na jednu stranu je třeba si uvědomit nestabilní pozici „externího vyučujícího“, kterého žáci neznají a který je pro ně stále „jen student“, na druhou stranu ale není určitá míra kamarádského přístupu na škodu. Žáci se rádi baví a zajímají se o nové věci, případně nové lidi. Proto je dobré jim ukázat, že street law není klasická hodina v podobě strohého výkladu a sezení v lavicích. Aby toto lépe pochopili, je třeba jim to názorně ukázat nejen využitím výukových metod, ale právě také pomocí ice breakerů. V mnoha případech mohou pomoci i samotným vyučujícím, kteří nebudou tak svázáni vážností svého vystupování. Je však stále důležité umět zkombinovat kamarádskou a uvolněnou atmosféru, ale zároveň si udržet výše zmíněný respekt. Ice breakerů a jejich forem je neskutečné množství a fantazii při jejich vytváření se meze nekladou.

Ice breaker je v překladu do češtiny „lamač ledů“, tedy metoda při které se zajímavou formou boří bariéra mezi přednášejícím a jeho posluchači.

Spolupráce ve dvojici

Stěžejní roli při vyučování sehrává také spolupráce ve dvojici. V té si totiž mohou být často kolegové velice nápomocni a sloužit tak jeden druhému jako pomyslný záchranný kruh, avšak v horším případě si mohou svým vzájemným působením role vyučujících naopak kazit a znepríjemňovat.

Častými problémy je zejména nejednotné pojetí přístupu vyučujících ke studentům. Metoda „hodný a zlý policajt“ může být přínosná, nesmí však přerůst do situace, kdy jeden vyučující bude chtít žáka odměnit a druhý potrestat. Lze si to představit například na otázkách, které nemají jednoznačnou odpověď. Žák/student může v problémovém případě vyjádřit názor, který bude pro jednoho vyučujícího zajímavě inovativní, pro druhého nevhodný. Může se tak stát, že při odměňování chce jeden vyučující dát za odpověď bonbón, ale druhý si správností reakce není jistý nebo chce dát žákovi rovnou pětku za špatnou odpověď. V rámci předcházení podobným situacím je nezbytné si alespoň přibližně stanovit způsob či kritéria hodnocení i to, jaká odpověď bude považována za správnou. V případě zcela odlišného přístupu k hodnocení je také možné se domluvit na střídání v rozhodování o příslušném hodnocení, tedy že jednu aktivitu a práci studentů v ní bude hodnotit první vyučující, pak bude následovat druhý.

Být ojedinele se však vyskytují i případy, kdy se svou dvojičkou nejste na stejné vlně, skáчете si do řeči a hlavně má každý jinou představu o náplni a koncipování hodiny. Každý chce žáky naučit něco jiného i jinou formou. Dále může být jeden z vás naladěný spíše na kamarádkou vlnu, ten druhý naopak zastává přísnější funkci a na žáky – dle názoru druhého z vás může třeba až zbytečně útočit. Při samotné práci ve dvojici či následné sebereflexi pamatujte na to, že nejlepší cestou je dosažení nějakého kompromisu, toho se však nesnažte dosáhnout za každou cenu. **Nepřístupujte na nic, s čím vysloveně nesouhlasíte, nemlčte, když máte mluvit, neponižujte při konfliktu sami sebe.**

Je přirozené, že si na sebe lidé musí nejdříve zvyknout, aby si rozuměli a mohli spolupracovat. Po překonání počátečních rozpaků a ostychu je pak dobré být k sobě upřímní a snažit se pojmenovávat nastalé situace pravými jmény. Nelíbí se vám, jak váš kolega zareagoval? Řekl něco, s čím nesouhlasíte? Řekněte mu to. Důležité je komunikovat a nenechávat si poznatky a připomínky do reflektivního deníku nebo až na semináře. Ideální je feedback bezprostředně po konci hodiny, kdy si vše můžete vyříkat z očí do očí a kdy máte dané situace v živé paměti. Vzájemná zpětná vazba pročistí vzduch a připraví tak vhodnou půdu pro další spolupráci. Pamatujte, že cílem každé dvojice by mělo být, aby **žáci nebyli poznamenáni vašim nesouladem** a aby tím netrpěla výuka.

Nemělo by se v těchto případech stávat, že se před třídou neshodnete a váš konflikt tak naruší hodinu a tím i vlastní autoritu před třídou. Tu dokáže mimochodem oslabit i vzájemné skákání do řeči, převaha projevu jednoho z vás či podráženi autority jednoho druhým. **Před třídou jste tým**, nesoutěžíte o to, kdo bude oblíbenější, sdílenější, lepší.

Také v pojetí hodnocení žáků či organizaci aktivit při hodině mohou panovat odlišné názory. Nezbytným faktorem v rámci organizace samotné hodiny je tak předchozí stanovení si pravidel a mantinelů zvláště u každé aktivity či hodnocené činnosti.

Pokud váš kolega splete výklad, řekne něco špatně či vůbec, nesnažte se jeho chybu uvést na pravou míru větami „Kolega zapomněl říct...“ nebo „Kolegyně to řekla špatně...“. Místo toho raději řekněte „Já bych ještě rád/a doplnila...“. V případě, že se jedná o vyloženě chybnou informaci, není vhodné žáky nechat v mylné představě o dané skutečnosti, avšak zároveň je třeba se vyvarovat zbytečnému snížení kolegovy autority. Jsou však situace, kdy zmíněnou chybu

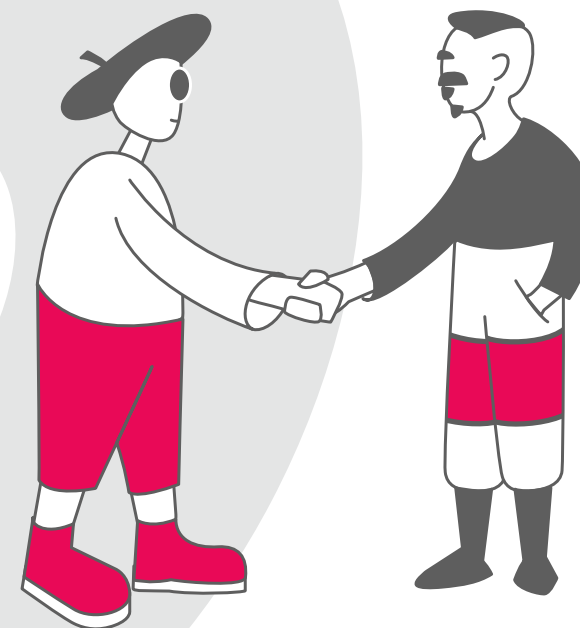
Osvědčuje se také rozdělení rolí, kdy jeden student vede výklad či řídí příslušnou aktivitu a druhý dohlíží na klid ve třídě, přičemž v další hodině si tyto role mezi sebou vymění.

nelze nijak zachránit, decentně poupravit nebo jinak zahladit napáchané „škody“. V takových případech nezbyvá nic jiného, než taktně upozornit kolegu na jeho omyl, který by dále měl svoji chybu uznat a následně nejlépe sám opravit. Všichni jsme jenom lidé a chyb se dopouštíme běžně, právě takovým přiznáním tak můžeme na žáky či studenty působit lidštěji a tím tak zvýšit sympatie u žáků. Úplně nejideálnější je svůj omyl obrátit v žert, avšak na to je třeba značné improvizace i části sebezapření.

Spolupráce s vyučujícím

Neméně problematickým a nepříjemným je také případ, kdy se sám přítomný učitel z příslušné školy ve svém výkladu dopustí hrubé chyby. Nezřídká se stává, že vyučující pravidelně do výkladu streetlawyerů zasahuje, avšak ve svých tvrzeních je zcela na omylu. Pochopitelně není stejně jako v případě svého kolegy vhodné na chybu upozorňovat, avšak zde je vysvětlování či nenápadné napomínání značně složitější. Je tedy dobré při vysvětlování trvat na svém a odprezentovat studentům „správnou“ verzi výkladu s tím, že problematika je složitější a až při jejím hlubším zkoumání tak lze dojít k závěru, který nyní žákům prezentujete. Nejlepší je si danou látku zrekapitulovat a tím tak zdůraznit pravdivost vašich slov. Jednoduše musíte využít značnou vynalézavost i schopnost až diplomatického vyjednávání, během kterého naučíte žáky probíranou látku, takovou, jaká má být, a zároveň nesnížíte vážnost přítomného učitele.

V případě, že učitel do street law hodiny zasahuje až příliš, také není od věci jej na daný problém po hodině upozornit a požádat ho, aby toto nedělal nebo četnost zásahů alespoň omezil. Dále je jen na jeho vstřícnosti, zda prosbám vyhoví či nikoli. Celková komunikace s učitelem je velice důležitá. Ať se jedná o případy, kdy právě vyučující rušivě zasahuje

do dění ve třídě nebo co se týče formy odměňování. Může se stát, že učitel nesouhlasí například s odměnou ve formě bonbónů – proto je dobré se na případném odměňování raději domluvit dopředu. Pro odměňování mohou sloužit plusové body či jedničky, které pomohou jak učitelům tak SL vyučujícím a žáky zároveň motivují. Skvělé jsou ale také například diplomy nebo papírové koruny například u hry o nejlepšího právníka (což je obměna početního krále) apod.

Jak ale lze usměrnit vyučující, pokud do hodiny opakovaně zasahuje? V takových případech se totiž nejen rapidně sníží autorita vyučujících, ale zároveň mohou být významně poškozeny plány hodin, což nic nepřinese ani žákům. Učitelé, ale nemusí na vaše prosby nebo domluvu reagovat a dále si mohou dělat věci po svém. Co je tedy vhodné dělat, aby učitel do vyučování nezasahoval? Zde je dobré ho – možná paradoxně, nějakým způsobem zapojit. Požádat ho, aby se cíleně přidal k jedné skupině, aby jim pomohl rozdat zadání a tak podobně. Tak bude mít učitel pocit, že dle svého přání participuje a zároveň si jeho meze budete moci alespoň z části stanovit sami.

Jak z výše uvedeného plyne, je lepší v učiteli vidět přítele než nepřítele. **Učitele před zahájením výuky kontaktujte**, zeptejte se ho na třídu, na prostory, ve kterých budete učit, na technické možnosti, na pomůcky, na pravidla, která ve třídě platí. Zeptejte se ho, zda chce s vámi spolupracovat a pravidla této spolupráce si předem nastavte - Bude chtít vidět plány hodin? Bude v hodinách přítomen? Co budete od něj potřebovat? Může vám pomoci s kázní ve třídě, se zapojením studentů? Se zpětnou vazbou po skončení hodiny?

Zejména informace o žácích však berte od učitele s rezervou. Je velmi pravděpodobné, že na vás budou žáci reagovat jinak, než na něho. Vy budete pro žáky noví, on je s nimi pořád. Přistupujte k nim bez očekávání a bez předpokladů (pokud to je možné). Zejména se neřičte sděleními o tom, kdo je dobrý a kdo špatný žák. Informace o zdravotních a jiných omezeních žáků ale pečlivě reflektujte.

Trable s pomůckami

Všichni jsme jenom lidé, a ačkoli by to tak být nemělo, může se stát, že si do výuky zapomeneme vzít určité pomůcky, jejich správný počet nebo se nezeptáme vyučujícího na to, zda se v dané třídě nachází data projektor. Zároveň jsou možné také případy komunikačního šumu, kdy se sice vyučující na počet studentů či vybavenost třídy zeptáte, avšak učitelé z příslušné školy tyto informace sdělí neúplně, mylně, případně vůbec.

V případě, že na hodinu nedonesete dostatečný počet pomůcek, například handoutů, je nejlepší variantou domluva se školou na případném dotištění dalších listů. Z tohoto důvodu je dobré s sebou vždy nosit flash disk s příslušnými materiály či tyto mít dostupné online. Pokud z jakéhokoli důvodu není možné další materiály dotisknout dodatečně, pak není nic jednoduššího, než spojit studenty do dvojic případně do větších skupinek, aby tak v nich spolupracovali s jedním zadáním.

Horším se jeví být případ, kdy ve třídě není navzdory předpokladům data projektor, na kterém si nelze příslušnou prezentaci či hru promítnout. Neplánovaný přesun do jiné třídy s předpokládaným vybavením většinou možný není. Problémy mohou také nastat se samotnou přítomnou technikou. Nejednou se během vyučování stává, že školy mají jiné programy na počítačích, které nedokáží vůbec či správně spustit soubory sloužící k výuce. Při podobných technických problémech je vhodné využít klasickou tabuli, na kterou lze například plán hry stručně přeskreslit či přepsat. V rámci zrychlení celého procesu zde lze zapojit samotné žáky nebo přítomného vyučujícího, kteří mohou s přípravou pomoci.

Pro tyto případy je vhodné mít v plánu více aktivit, kterými lze technicky neproveditelnou aktivitu nahradit, či doplnit, pokud zbývá čas. Zejména se snažte vývojem situace nerozhodit, berte ji pozitivně, chybami se učíte. Zavtipkujte si na vlastní účet, zařaďte nějakou vtipnou aktivitu, než kolega počítač rozjede.

Reakce na otázky

Častý a ZÁSADNÍ problém bývá správnost odpovědi na položenou otázku. Velice často se stává, že žáci odběhnou od tématu hodiny do úplně jiného odvětví práva, které by vás před hodinou ani nenapadlo v souvislosti s určeným tématem studovat. Z tohoto důvodu tak odpovídáte jen proto, abyste mluvili a nevypadali jste před třídou neznale a hloupě. Bohužel ne všichni to dělají a ne všichni si toto uvědomují, ale je třeba se překonat a raději říct, že „nevím“, než říkat nepravdy či polopravdy a před třídou odpověď mlžít. Říct narovinu, že nevíte, není nejideálnější varianta – může se stát, že v očích dětí přestanete být tím vševědoucím znalcem na právo, což však nemusí vždy nutně znamenat snížení autority. Na druhou stranu je třeba překonat své ego a získat možná ztracenou autoritu a důvěru žáků zpět jiným způsobem, než tím, že jim budete za každou cenu něco říkat, ačkoli to vůbec nemusí být pravda. Je však velice pravděpodobné, že žáci ocení, že jste taky pouze člověk, který si dokáže přiznat, že něco neví a že to nastuduje. Pak je ale nutné, abyste odpověď na otázku skutečně nastudovali a žákům ji příště sdělili.

Co se týče usměrňování žáků při odbíhání od tématu, nejúčinnější je zatrnout odklon hned ze začátku při prvním podobném dotazu s tím, že o tomto se bavit nebudeme, jelikož máme například málo času a dnešní téma je jiné. Pochopitelně volba „citlivějšího“ způsobu navedení žáků na původní téma je jedinečnou výhodou. Pokud se bude vyučující snažit reagovat úplně na vše, začnou se otázky vždy čím dál více vzdalovat původnímu tématu a začnete se do výkladu sami zamotávat. Úmysl žáků také nemusí být vždy pouhým nepřekonatelným zájmem o právo, ale často záměrně slouží jako zdržování či zkoušení co vydržíte.

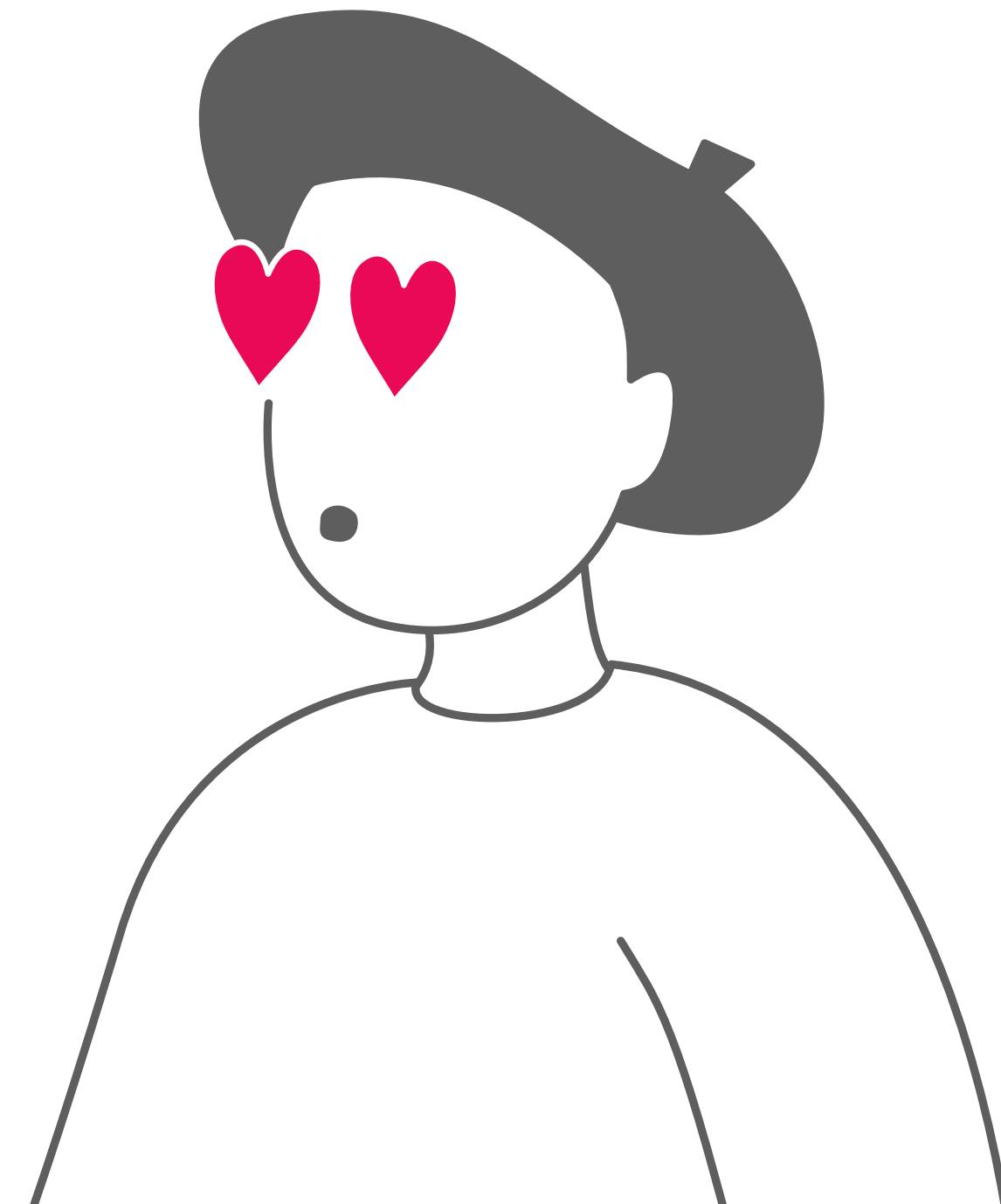
V neposlední řadě je důležité si pokládat otázku, co dělat v případě, kdy jsou žáci naučení něco špatně třeba z televize, viz Soudkyně Barbara. Je samozřejmě jasné, že je třeba je vyvést z omylu, ale několikrát se stalo, že žáci tuto novou informaci nevstřebali a při následném opakování opět odpověděli špatně ve znění jejich původní informace. Tím, že budete několikrát dokola poukazovat na nízkou úroveň a hodnotu příslušného pořadu ničeho nedocílíte, maximálně jen u zlomku žáků. Je tak třeba nalézt zajímavější a vhodnější způsob v boji proti nepravdivým informacím, které se k žákům dostaly. Zejména v případě, že do třídy docházíte častěji, můžete si na takovou „Soudkyni Barbaru“ zahrát s žáky ve třídě, přičemž tak vlastní a zábavnější formou budete moci změnit jejich dosavadní mylné přesvědčení.

Mluvený projev

Nakonec je třeba se vypořádat s jedním z nejčastějších problémů při mluveném projevu, kterým je **rychlost řeči**. Většina z vás chce sdělit posluchačům, co nejvíce informací případně touží mít svoji řeč co nejdříve za sebou. V takových případech je dobré se nadechnout, uklidnit a uvědomit si, že čím rychlejší řeč bude, tím bude těžší pro posluchače vnímat obsah. Pokud budete tedy mluvit příliš rychle, vezte, že studentům či žákům příliš nepředáte. Po chvíli přestanou poslouchat a ve zpětné vazbě vám vyčtou, že si ze společných hodin nic moc neodnesli. A to přeci nechcete, že? Kdykoli tedy budete mluvit před lidmi, zkuste si alespoň rozpomenout na rychlost řeči. Mluvíte příliš rychle? Zpomalte, nikam nespěcháte. Pokud ale patříte k té skupině lidí, kteří jednoduše mluví rychle, ať chtějí nebo ne, naučte se tedy alespoň vhodně artikulovat a nedrmolit. Učiní to tak váš projev pochopitelnější a se správnou formou „rychlého projevu“ nebude tento znít rušivě.

Neméně nepříjemnou vadou projevu je přeskakování z jednoho tématu na druhé či nedokončování vět. Stejně jako v případě rychlé řeči taková prezentace značně narušuje plynulost projevu, což ztlačuje soustředěnost posluchačů. I zde je vhodné se nejdříve uklidnit a uvědomit si následky svého zmatečného projevu. Metodu upokojujání sama sebe je využitelná prakticky v každé části výuky ať se jedná o výše zmíněnou spolupráci se studenty, se kolegy či vyučujícím nebo v rámci subjektivních problémů a nepříjemností, které je třeba během výuky překonat.

Závěrem

Cílem tohoto receptáře bylo vám předat hlavní hodnoty a myšlenky street law a seznámit vás s podstatou i smyslem samotného učení **ze života pro život**. Kromě naplnění těchto hodnotových cílů, bylo naším záměrem se s vámi rovněž podělit o návod, jak se na samotnou hodinu připravit, co si v rámci jejího plánování stanovit, jak postupovat a co si je třeba při předávání **znalostí, dovedností a hodnot** uvědomit.

Smyslem celého street law není jen samotná výuka a šíření právního povědomí, ale také zdokonalování vlastních prezentačních a komunikačních dovedností streetlawerů. Nemalou část jsme proto věnovali také **sebereflexi**, jejíž správné uchopení vám může pomoci nejen při zlepšování se při výuce street law, ale také při jakékoli jiné činnosti, do které se v rámci profese (ale i mimo ni) pustíte. Neochudili jsme vás ani o **tipy a triky** již zkušených streetlawyerů ani o různé osvědčené **metody** a nástroje využitelné při hodinách, prezentacích či přednáškách.

Věříme, že si každý z vás najde ve street law něco svého, co jej zaujme a bude mu dávat smysl. Pro někoho to může být zapracování na vlastních prezentačních dovednostech, jiný se bude chtít například zbavit trémy. Někoho může zaujmout samotná práce s žáky nebo studenty, případně vyučování obecně. Další motivací pro některé z vás bude šíření právního povědomí a vzdělávání nové generace. V neposlední řadě pak může být street law osobní výzvou každého z vás.

Za tým autorů přejeme hodně štěstí nejen při výuce.

Na závěr zde přetiskujeme názory některých z vás na to, co jim street law dalo:

„Nikdy jsem nechtěla být učitelkou, měla jsem v tom celkem jasno už odmala, i přesto, že mě práce s dětmi vždycky bavila. Po absolvování street law mi přijde, že bych klidně i dokázala učit. Zjistila jsem, že lze učit jinak, zábavně a tak, aby z toho všichni něco měli, a to jak studenti, tak vyučující. Street law mi za dva semestry dalo strašně moc a to nejen příležitostí se rozvíjet, ale i přátel a zábavy. Přesto, že to není zadarmo, nebo právě proto – je to skvělý projekt, který má smysl. A občas je fajn dělat věci, co mají smysl.“

Kačka, 2. ročník

„...nakonec vám za tu volbu musím i poděkovat, že ke mně byl přiřazen a já poznala, že s chlapem je někdy horší se domluvit, než s bandou šesti dalších žen. A proto mi tahle zkušenost hodně dala, například větší trpělivost, lepší vyjadřování, dělat ústupky, jelikož jsem velmi tvrdohlavá a nemám ráda, když není po mém. Teď, když se dívám zpět, uvědomuji si, že to byl opravdu dobrý předmět a zkušenost. Děkuji.“

Alex, 2. ročník

„Předmět street law mi dal opravdu hodně. To nejvíc, co bych asi chtěla vyzdvihnout, je pokora k učitelům. (...) Dále jsem také díky street law poznala spoustu super lidí, středeční semináře byly krásné odreagování v půlce nabytého týdne. A i když občas bylo časově náročné, budu street law doporučovat, kudy budu chodit. Moc děkuji za tu možnost a zkušenost!“

Martina, 2. ročník

„...Zpětně je velmi těžké říci, v čem mě tento předmět obohatil, nejnvýraznější zkušenost však podle mě je, že jsem musel vystoupit ze své komfortní zóny, a to dosti drasticky(...) Předmět tedy nakonec je další cenná zkušenost a další zvládnutá nelehká výzva, kterou se mi podařilo překonat, při které se však našly velmi radostné chvíle.“

Dominik, 3. ročník

„Street law vnímám jako věc, která je velmi potřebná. Přístupy a metody, které se ve street law používají jsou rozhodně potřebné a pro žáky více vyhovující, což jsem zaznamenala už v rámci výuky, kdy žáky interaktivní hodiny více bavily a nebyli jen nuceni sedět a poslouchat nudný výklad, ze kterého si později napíší písemku. Jsem ráda, že jsem si mohla street law vyzkoušet a být jeho součástí. Určitě jej doporučím dál.“

Nikola, 3. ročník

„Street law mi pomohlo se sebezprezentací. Naučilo mě rychle reagovat na dotazy. Velmi obtížné pro mě ze začátku bylo říci informace tak, aby byly pro žáky srozumitelné. To byl můj velký problém již dříve, neboť jsem přesně věděla, co chci říct, ale nevěděla jsem, jak to udělat a většinou jsem se do toho hrozně zamotala.“

Anežka, 3. ročník

„A co víc, trochu jako bonus, jsem si zopakovala vlastní látku do školy a uvědomila si, že v něčem mám mezery a také si ujasnila, co z těch věcí, co bych měla umět, je opravdu prioritní a v praxi použitelné.“

Monika, 3. ročník

„Další věcí, v kterou jsem doufal, bylo to, že se stanu součástí tvůrčího kolektivu. To se v našem případě povedlo. S přihlednutím k tomu, jak funguje vysoká škola myslím, že náš kolektiv je raritou. Během semestru jsme připravili několik akcí a vzájemná domluva byla velmi dobrá. Jsem rád, že mohu být součástí takové skupiny aktivních a zapálených lidí.“

Kuba, 2. ročník

**Lucia Madleňáková
& Kristýna Bednářová**

přečetly po nás:
Patrícia Mučka Pevala,
Kateřina Augustinová

Univerzita Palackého
v Olomouci

